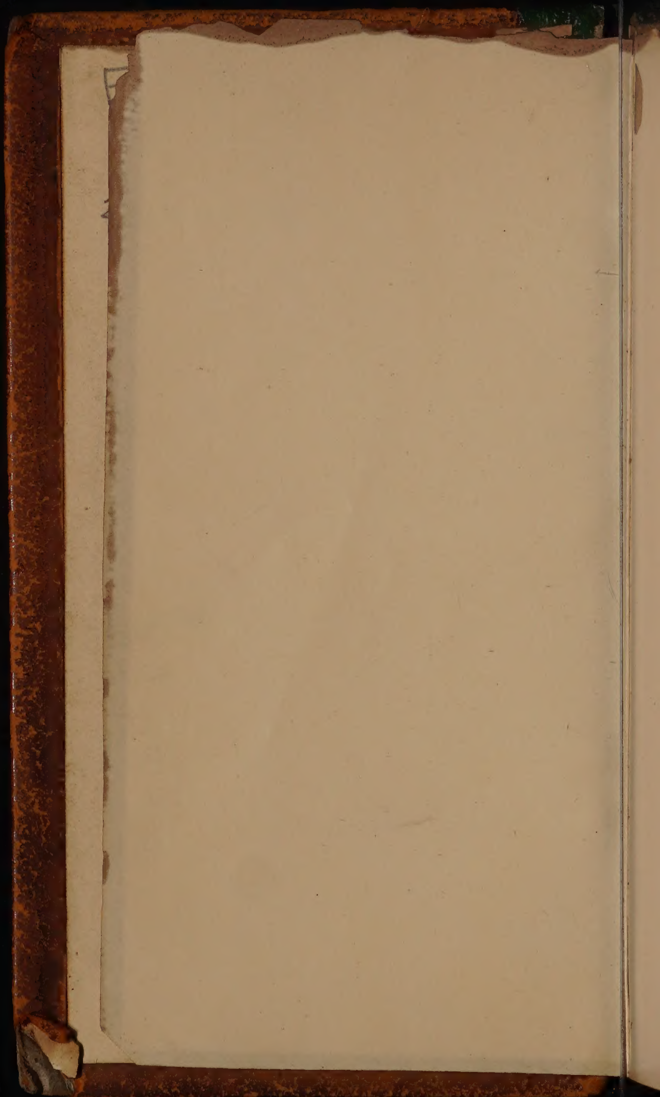

HIGHMOR
EXER
DUAE

payé 4f[illegible]

HIGHMORI EXERCIT. DUÆ.

EXERCITATIONES DUÆ,
Quarum prior
De Passione Hysterica:
Altera
De Affectione Hypochondriaca.

Authore
NATHANAELE HIGHMORO,
Artium & Medicinæ Doctore.

OXON.
Excudebat *A. Lichfield*, Acad. Typog.
Impensis *R. Davis*, Anno Dom,
cIↃ. IↃC. LX.

ALMÆ MATRI

OXONIÆ CELEBERRIMÆ ACADEMIÆ

ORNATISSIMISQUE VIRIS,

THOMÆ BARLOW

REGINENSIS COLLEGII PRÆ-
POSITO DIGNISSIMO,

ET,

RADULPHO BATHURST

MEDICINÆ DOCTORI

ET COLLEGII Stæ. ET
INDIVIDUÆ TRINITATIS
SOCIO ORNATISSIMO;

SIBI MULTUM COLENDIS,

EXERCITATIONES
HASCE MEDICAS

DE

PASSIONE HYSTERICA;

ET,

AFFECTIONE HYPOCHONDRIACA,

Amoris ergo officiose & ex
Animo D. D. D.

Nathanael Highmorus.

LECTORI CANDIDO.

AFfectiones istæ (Lector Amice) non minus doctorum ingenia, quam laborantium corpora diutissime cruciavere. Neque adhuc difficultates hasce solertissimorum extricavit industria, quin animus veritatis avidus in abstruso adhuc & tenebris versatus, quasi in luto hæreat; nec incassum minus satisfactionem, quam remedium ægrotus in discordantibus multorum opinionibus quæsiverit: uti cuivis morborum phænomena perlustranti, eaque serio cum causis in scriptorum paginis designatis conferenti, erit manifestum. Mirum sane non est tot miseros misellasque cujusvis ætatis, sexûs ac conditionis, morbos hosce tam pertinaciter, ad Medicorum usque opprobrium, affligari: cum neque pars affecta, nec causa morbi immediata rite cognita, remedium direxerit. Uterus ac Lien in affectibus his male semper audiverunt, quam injuste autem facile erit ostendere. Quod ad primum spectat, non alia inducti ratione uterum accusant, quam quod fœminæ solum affectui huic sint obnoxiæ, aut quod motum perobscurum in paroxysmis sentiant in abdomine; cum interea cæterorum symptomatum & causæ, & partes, à quibus immediate effluxerunt, negliguntur aut ignorantur. Neque minus erronea est ista Lienis Hypochondriacorum accusatio. Multum sane illorum miror ingenia, qui partis alicujus delicta & errores tam perspecte designare poterint, cum de officio & usu illius nihil certi constat. Cum itaque prioris ævi dicta erronea de usu ac vitiis partium, morbos hosce prolixiores potius ac rebelles magis reddiderunt,

curamque difficilem in annos ſæpe, quandoque ad vitæ uſque terminum protraxere: quod in ſcriptis reperire non potuerim, diligentiori ſcrutinio in vivis ſpirantibuſque exemplis perquirere ſtatui. Diu itaque morborum ſymptomata, eorumque varia perpendens phænomena: cum motum illum in hyſtericarum abdomine, non ab aſcendente utero, ſed à deſcendente diaphragmate profluxiſſe; læſamque reſpirationem pulmonum infarctuum, non uterum effeciſſe animadverti: Lieniſque ſtructuram cum officio non convenire, nec locum pro hypochondriacorum fluctuationibus ac murmurationibus in illius anguſtiis reperiri, & ventriculum ſemper fuiſſe inflatum, cum pertumidum medici damnarent lienem, ab alio fonte emanaſſe ſymptomata intellexi. Quod itaque crebris obſervationibus ſedulo ſim exploratus, hic in medium proferens doctiorum examini ſubmitto; & quod noſtra aſſequi non poterit imperfecta obſervatio, à felicioribus ſequentis ævi ingeniis in apricum proferri exoptamus. Quos ſi ad penitiorem veritatis indaginem hoc noſtro labore incitaverim, & ægrotis reîque publicæ medicæ pergratum opus me exegiſſe reor.

N. H.

INDEX CAPITUM.

Exercitatio Prima.

Exercitatio Secunda.

Πνὶξ ὑστερική.

Suffocatio uterina, ſive ſtrangulatio ex utero.

EXERCITATIO PRIMA.

CAP. I.

PASSIO Hyſterica, ſive ex utero ſuffocatio eſt affectus fœminis familiaris, quo ſuffocari & quaſi ſtrangulari videntur. Quaſi ab utero ſeu partibus fœmineis cauſam ſuppeditantibus,

dira hæc mirandaque symptomatum cohors ortum peteret.

De nominis Etymo parum soliciti, hic non multum litigabimus uti nec morbus, an symptoma fuerit hæc paſ- ſic. Sed ut clarius atrociſſimi hujus affectûs innotescat naturâ; cùm non minùs ſit in accidentibus mirabilis, quàm in ſymptomatibus varius; ut inexpertis ſæpe ſuſpicionem numinis præbuerit, hiſtoriam ejus brevi ſic depingendam curavimus.

Affectus hic ſive ſymptoma plures actiones lædens in Temperamentis pæne ſingulis, præcipue autem cholericis, ad iram pronis & otio educatis, in quibuſvis ætatibus virginibus præcipue calidioribus, veneri pronis, viduis vetulis, etiam pregnantibus cacochymicis, & puerpuris cernitur. In juvenibus plerumque deſinit cum parere incipiant. In ſenioribus ſi diutiùs duraverit propter cacochymiam vix curatur, in pregnantibus & puerperis periculoſum valde habetur malum.

Statis nonnunquam affligit periodis certoſque circuitus nunc annuos, nunc quovis menſe, ſeptimana qualibet; á-

ſiquando ſingulis redit diebus. Nunc vagus, prout externis accidentibus, inſueto aere, vel paſſionibus commoveantur humores, nunc crebrius, nunc rarius, paroxyſmo nunc breviore nunc longiore in miſellas furit.

Inſultus paroxyſmi frequenter ſubitaneus eſt, nonnunquam verò prænuntios habet magnos, capitis, frontis maxime, temporumque dolores, aurium tinnitus & pulſationes, triſtitias, cordis tremores, aliquando durabiles ſatis, nunc citò rurſus evaneſcentes, cibi faſtidium, aſpectum triſtem, ac faciei pallorem, ſpontaneas laſſitudines, vagoſque in artubus dolores.

Paroxyſmo invaſuro graviora ingruunt ſymptomata, excruciantque cordis gravitas inſignior, animalium actionum omnium torpor. In ventre infimo, præcipue ſub Hypochondriis, globi aſcendentis motus Diaphragma impetuoſè comprimit. Ructus, oſcitatio, pandiculatio, reſpiratio brevis ac crebra & tandem nulla, morbi adventum monſtrant: Cordis inde palpitatio fit

vehementior, pulsus imminutus aut nullus. Per gulam quiddam respirationem intercipiens ascendere sentiunt. Mox brachiorum crurumque varii motus convulsivi, distortionesque capitis ac manuum stupendæ, gesticulationes miræ, desipientia, fletus, risusque alternatim insequuntur, frontis temporumque venæ turgescunt, totaque facies aut summè rubet, aut tandem livescit. Oculi inversi sunt, palpebræ frequenter dehiscentes totum oculi album ostendunt, dentes arctissimè cohærent, ac inter se colliduntur, cervicis vasa, venæ scilicet & arteriæ distenduntur; vox ut in strangulatis aufertur, nihilque nisi gemitus & suspirium est; etiamsi vehementer inclames, non sentiunt. Sensus interiores omnes abolentur, simul et exteriores, finito paroxysmo, aliquando ipsis nihil ignotum erit, nonnunquam omnia circa ipsas acta ignorant: deliria & convulsiones cum syncope, spumâ nonnunquam per os profluente, tragædiæ huic complementum addunt. Oculi clausi manent vel fixi. Totumque corpus refrigeratur adeo, ut per dies

dies aliquot non raro inter mortuas enumerentur. Tandem suspiriis altis emissis, fletu sæpe largiore accedente ad sese redeunt.

Paræus lib. de hominis gen. c. 46.

Sternutatio si superveniat citò paroxysmum claudit.

Schenkius obs. c. 288.

Placato paroxysmo de angore cordis capitisque gravedine conqueruntur. languidæ corpore, viribusque destitutæ per dies aliquot insequentes jacent.

Quæ juvant, aut levamen saltem aliquo modo inferre videantur, sequuntur sic à medicis enumerata.

Abdominis utrinque compressio, vel à fasciis valida constrictio, usque ad paroxysmi finem plurimum juvat; sicuti & graveolentia naribus, pudendis autem suaveolentia admota. Aquæ frigidæ haustu largiori sæpe à Paroxysmi vehementia liberantur. Frictiones extremarum partium, ligaturæ dolorificæ, clysteresque revellentes multum prodesse videntur. Aquæ spirituosæ, theriacalis scilicet, Epileptica Langii, & hujusmodi simplicibus calidioribus,

vapores ac flatus discutientibus medicatæ, maximè accessionem minuunt; atque ideo Bezoartica omnia maximo cum emolumento exhibentur.

Quæcunque sanguinis orgasmum concitatiorem restringunt tenuioresque ejus partes incrassant, & ad debitum temperamenti statum reducunt, contra illius impetum maximè valent.

In ipso paroxysmo, sanguinis ab extremis artubus detractio manifestè levat, eaque reiteratâ solâ, sæpissimè insultûs vehementiam fuisse fractam, motusque convulsivos profligatos vidimus, cùm cætera omnia remedia nihil profecêre.

Sunt & quæ extrinsecus adhibita paroxysmi furorem irritant, vel insultûs adventum accelerant, & durationem augent: Ita suaveolentia vel in accessione, vel extra ferre nequeunt, imo sæpe horum solummodo odore recrudescit malum. Quavis vehementi passione commotæ, vel ad iram, timorem, amorem, aut si nimiùm calore æstatis, hypocausti violentiore subitò infervescant, aut frigore intensiori diu pori constringantur corporis, passio hæc incitatur. Extra

Extra paroxysmum, dorsi doloribus, capitis gravedine ac distentione, partium extremarum cruciatibus fumisque calidioribus faciem ac caput petentibus vexantur. Aliquando laxatis articulorum ligamentis, motus vel impeditur, aut cum fragore quodam efficitur; palpitationes cordis sæpissime molestant, murmura ac rugitus frequentissimè sub Hypochondrijs exaudiuntur: nunc frigidæ, nunc calidissimæ auræ ascensus per dorsi longitudinem nonnunquam rapidissimus percipitur. Et si diutius duraverit intemperies, & accessionum frequentia supervenerit; etiam extra paroxysmum actiones læduntur animales, & vel memoriâ abolitâ, aut diminutis cæteris animalibus actionibus insipientes exinde redduntur.

Sunt & alia symptomata huic cognata, maribus æque ac fæminis communia; quæ ut historiam hanc perficiant, sic ad causarum detectionem inservire poterint. Suntque Epilepsia, Convulsio, Incubus & affectio Hypochondriaca. In quibus præter motus convulsivos, in paroxysmo adsunt suf-

socationis metus, faciei livor, venarumque ejus summa distensio, respirationis interceptio, thoracis laterisque maxima compressio, quibus manum ut dolentibus semper admovent. In singulis vero hisce symptomatibus non omnia enumerata reperiuntur signa, sed in omnibus quædam inveniuntur, à quibus atroci huic affectui cognationem vendicent.

Absolutâ sic morbi historiâ, quæ & futuri & præsentis paroxysmi signa illustravit pathognomica, quibusque remediis contemperatur symptomatum furor, quibusque incitatur, designatis, facile erit hinc & partem affectam & mali authorem seu causam investigare.

CAP. II.

De causis affectus huius uterini, secundum authores tamestam veteres, quam neotericos.

QUia affectus hic muliebris est, uterum mali authorem esse penè unanimo consensu contendunt Medici, quem seminis corrupti, aut sanguinis menstrui vapores sursum ferentes, motus in ventre ascendentis globi æmulantur: Diaphragma, respirationis organa, ipsumque cor inde violentâ compressione oppugnantur, & suffocatio serio metuenda est: tandem succedunt Syncope, cordis motus, ac pulsus abolitio.

Alii hanc uteri in Diaphragma violentiam suspectam habentes, ad vapores, à seminis aut menstrui sanguinis in utero corruptelà, malignos recurrunt;

cui prout in diversas elevati distribuuntur partes eorum actiones lædunt. Ubi ad cor ferantur, ejus actiones prosternunt, ac spirituum influxu ad extrema inhibito, totum extra frigescit corpus, facies pallescit, pulsus imminuitur, imo Lypothymia & Syncope, sequuntur.

Neque cerebrum diu à vaporum furore ascendentium est immune, sed venenata illorum qualitate consternatum, spirituum fluxus animalium prohibetur, sensus & motus omnis læditur, thoracis actio & Diaphragmatis impeditur, & respiratio redditur difficilis: Eodem modo quo dormientibus Incubo vox intercipitur; sensus tam interni quā externi depravantur, motusque incitantur convulsivi.

Carolus Piso motus convulsivos in hóc affectu non à vaporibus, sed à repletione cerebri ex proluvie serosa enasci putat, cum scilicet à repletione serosa in latus distendatur cerebrum ac sese brevius efficiat, totum genus nervosum ad se trahere, atque sic motus illos inordinatos edere constantesque inde rigores in Hystericis inveniri

niri autumat. Recentiores verò cùm ad membrorum motum, nervos solum pro spiritibus vicem supplere canalium, quibus aliis partibus transferantur & musculos immediate partes movere singulas intellexere; hujusmodi nervorum à repletione contractionem, non minus quam Hypocratis inanitionem à causarum excluserunt classe.

Hecsliterus affectûs hujus causam, nec à viri contubernio consueto omisso, ut in viduis, nec a seminis corruptione in vetulis, quæ virorum concubitu nunquam gavisæ sunt, admittit, neque minùs cordis refrigerationem, vel alteratione, vel fuga ad extra, vel revocatione ad intra caloris, factam damnat. Quin nec dissipatione spirituum, aut vitalis humiditatis (cùm citò excitentur) fieri contendit. Ob cerebri veró & cordis quietem effici concludit. Cor autem ventriculos; ne virus Hystericum ingrediatur, contrahit, à pulmonibus aerem non repetit, sed humor vitalis quasi coagulatus immobilis in ventriculis latitat, pulmones & thorax ad motum non solicitantur, à cerebro

cerebro vim moventem non flagitant; Cerebrum á veneno consternatum cessat a motu: prout membrorum horum arces dispositas reperit, ita suas actiones dirigit venenum. Non autem a reatu omnino uterum excusat, sed ad spasmodicam affectionem ejus errorem accedere opinatur, quæ si reliquis con aris partibus nervosis communicetur, assurgunt & illæ in hostem. Primò abdominis, mox thoracis partes musculosæ tenduntur, respiratio hinc difficilis, mox impedita fit, medicamentis verò dissipantibus absumuntur vapores, ac uterus ad locum redit proprium.

Quod ad matricis spectat motum sive proprium (quasi animal foret, uti narrant cogitasse Platonem) sive a vasorum inanitione (unde appetitu humici sursum ferri uterum vult Hippocrates) sive à plenitudine (ut mavult Galenus) sive à vaporibus ac flatibus incitatum, cum ascensus cujusdam quasi globi in ventre inferiore Diaphragma prementis, paroxysmi hujus semper fit comes crudelis, nefas erit jam Mulierculis non consentire, motumque hunc ac mali totius causam non ascribere

bere utero, præsertim dum tota penè medicorum cohors illarum insomniis adstipulatur.

Uterum verò hujus erroris fuisse conscium admittere nequeam. 1. Quia affectûs hujus symptomata ab aliis dependere causis videntur, ut fusiùs infra demonstrabitur. 2. Quia talis motus quo Diaphragmati vim inferre videtur, utero non competit. 3. Si motus iste ascendentis cujusdam in ventre infimo non sit matricis, nulla cogit necessitas, ut cor aut cerebrum aliasve partes a vaporibus uteri malignis periclitari, mirandorumque omnium symptomatum authorem fuisse concedamus.

Motus vero iste utero non competit. 1. Quia omnis motus locomotivus (qualis isteuteri, secundum Hippocratis, Platonis, Galeni & aliorum placita, si quis sit, foret) per fibras nervosas parti movendæ, alterique mobili affixas efficitur; quibus contractis mobile ad immotum trahatur. Neque ullo modo ultra fibrarum principium, seu immobile illud quod movetur, progredi poterit. Uterus autē cū sit pars corporis membranosa inferioribus duobus vin-
culis

culis, totidemque superioribus, regi-
oni propriæ affixa; nec se movere, nec
à ligamentis ultra spæhrã attrahi pote-
rit. Accidit vero nonnunquam ut
laxatis malèque dispositis superioribus
vinculis, propria uteri gravitas deor-
sum tendat; laxatis etiam inferiori-
bus, arrodente vapore incitata superi-
ora sursum trahere uterum certum est.
Ultra vero partem, cui & ipsa affigun-
tur ligamenta, matricem attollere ne-
queant. Vincula superiora, cùm ossis
Ilei lateribus annectantur nequa-
quam ad septum usque auxiliaribus
hisce uterum adigere poterint: quia ul-
tra fibrarum originem nulla datur
trahendi potentia. Os verò Ilei infra
septi stationem multo deprimitur.

Neque magis a flatibus inclusis eleva-
tus uterus quàm à motu proprio aut gra-
vidatione in puerperis aut ventriculi &
coli inflatione offendit. Ad ventriculum
usque extensa matrix in gravidis, nec
talem edit motum, nec tam atroces
generat affectus. Inflatus ventriculus
Diaphragma forsan premit, motum e-
jus liberum aliquantisper restringit;
non respirationem tollit, aut convul-
sas

sas relinquit. Medicorum observationes de uteri inflatione & hydrope, severiori scrutinio examinentur, & stupendas ejus extensiones ulnas nonnunquam binas vel tres excedentes, cum variis humoribus inclusis, iisque putrescentibus, non tamen symptomatum horum suffocationis aut ascendentis globi, conscias inveniemus.

Senertus hujusmodi pressus angustiis, uterum suis vinculis restrictum, regioni propriæ affixum reliquit, & Testiculos fæmineos (qui laxius pendent, nec alicui arctè alligati, ut uterus) hujus mali motusque reos arguit. Qui a seminis corrupti vaporibus inclusis elevantur, & ascendentes septum violarunt, ac respirationem lædunt. Opinione & observatione Riolani suffultus, qui Anthropograph. Lib. 2. Cap. 34. Scribit se in Hystericis virginibus deprehendisse testes pugno grandiores, seroso semine turgentes, quinetiam Tubam uteri amplificatam & valde dilatatam.

Qui vero in dissectionibus versatus anatomicis testiculorum structuram & situm accuratiùs perpenderit, & illos

etiam regionibus propriis affixas et immobiles inveniet. Neque major in illis reperitur levitas, quàm in utero, ut inflati septum violare poterint. Vapores inclusi partes illorum distendere ac intumefacere, non locomovere possunt: ut ascendant globi instar. Neque semper in hoc affectu semen invenitur corruptum. Juvenculæ nuptæ quæ plures ex viri contubernio proles susciperunt, vel in mediis virorum amplexibus hujusmodi sæpe cruciantur symptomatibus.

Nec minus injustè sanguis accusatur menstruus, licet retineatur. Non enim in gravidis per novem menses detentus, nec in quibus ad annum vicessimum & ultra fluxus hic expectatur, symptomata hæc concitat. Alios vero, rectè accedentibus menstruis, Hæmorrhoidibus identidem ubertim fluentibus, quibusque singulis quatuordecem diebus fluxus iste irritatur, ab atroci hoc affectu etiam vexari, medicorum observationes & frequentior experientia abundè testantur. Non itaque à retentis menstruis generatur.

Prædictis non acquiescentes ulterius objiciunt;

ciunt; licet semen in utero aut viciniis vasibus non corrumpatur, neq; sanguis menstruus retentus sit, ut eo nomine putredinem acquirat, unde vapores venenati vitalia ac cerebrum oppugnent; humores tamen illic congesti peculiari modo corruptionis à peculiari uteri substantia nato, malignitatem induente, putrescere & ad partes nobiliores vapores malignos transmittere poterint. Quasi connata & naturalis in utero foret malignitas, quæ humoribus putrescentibus hoc contribueret venenũ. Humores in aliis corporis partibus corrupti, vel sanguis seu bilis, aut pituita, talia non generant symptomata, sed peculiaris uteri substantia illud quod Phlegmonem duntaxat in aliis partibus efficeret, hic in venenũ cõmutat. Sed hic rationẽ afferre debeant quare malignitas illa naturalis sine humorũ accessione perpetuos non evomat vapores: aut quomodo paroxysmi fit intermissio, aut quare sexus muliebris totus crudeli huic non sit obnoxius affectui? in singulis enim uteri peculiaris ista reperitur substantia, nec desint humores qui malignitatẽ istã induant; a singulis lunare non solvitur tri-

butum

nec causa nec materia desunt, solum effectus desideratur, omnes crudeli hoc carnifice non cruciantur. Pereant itaque & hæ claudicantes Hystericorum symptomatum hypotheses, nec majorem antiquorum insomniis invenient gratiam.

In Hepatis Anatomia a Dre. Glissonio nuper edita aliam hujus affectûs rationem invenio. Ubi uterum partem principaliter esse affectam statuit; motum verò illius ascendentis quasi globi in ventre, & suffocationem ab illo proficisci non posse indicat. Sed vel per sympathiam, vel a vaporibus ab utero elatis Musculi abdominis affecti, ut malum excutiant vehementi nisu contrahuntur, intestina fortiter comprimunt, tantaque violentia sursum adigunt, ut Diaphragma inde motum suum deorsum versus expedire nequeat, unde suffocatio advenit: motum verò illum seu tumorem ascendentem in ventre, esse duntaxat partium quarundam musculorum abdominis peculiarē mobilemque convulsionem, nempe in uno aliquo musculo, aut nonnullis illius fibris arbitratur; adeo ut convulsio

ejusmodi

ejusmodi ab his in illas ejusdem musculi aut alterius fibras repret, & quoniam fibras quas obsidet instar nodi aut tumoris attollit, locumque variè mutat, inde factum ut tum ægræ tum alii tumorem hunc mobilem sentientes matrici hanc loci commutationem adscribant.

Motum vero illum in ventre Hystericarum, atque inde suffocationem, â particulari musculorum abdominis convulsione provenire non posse arbitramur.

1. Quia Musculorum fibræ in abdomine dum contrahantur, in tumorem se attollere nequeant, contractæ enim distenduntur in latus, breviores & rigidæ fiunt, suisque affixæ terminis, extrorsum non impelluntur, sed omnia introrsum adigunt, simulque & ipsæ deprimuntur, atque ideo ut in tumorem seu nodum talem convellantur, illarum potius relaxatio quam constrictio requirit.

2. Convulsio fibrarum atque inde motus ille & perreptatio secundum fibrarum rectitudinem fieri debet â capite versus caudam ejusdem musculi.

Atque

Atque sic tumor ille nobilis vel obliq; descenderet, si in musculo oblique descendente; vel oblique ascenderet, in oblique ascendente, vel transversim in musculo trásverso perreptaret. In rectis solùm versus Diaphragma ascenderet, qui cùm medium abdominis ad latera umbilici utrinque occupent, mobilis illa fibrarum convulsio & tumor solùm in medio ventris inveniretur. Admota vero manus etiam in Hypochondriis utrisque inveniri docebit.

3. Motum istum ascendentis globi & suffocationem in expiratione solùm sentirent, si à contractione & convulsione músculorum abdominis fieret. Musculi enim abdominis expirationi ancillantur, quorum nisu & contractione inspiratio omnis intercipitur, viscera inferioris ventris comprimuntur: & abdomen decidit ac detumescit, sed tumorem illum, dum inspirat ægra, altiùs ascendere admota manus docebit; dum scilicet septum continuatâ suiipsius contractione viscera inferiora, ventriculum scilicet inflatum deprimat, & intestina, tunc abdomen attollitur & ventriculus inflatus cum intestinis tumorem

morem efficit in hypochondriis; ut a quilibet septi contractione novâ, ultra ascendat, & quasi movere quidcunm cernitur. Ergo non a contractione Musculorum abdominis producitur.

Motum hunc, inspirante ægrâ, fieri diximus à contractione & descensu diaphragmatis, cujus motus obscurus continuò deprimit intestina & ventriculũ, licet inspirare non cernatur ægra; imo omnem respirationem planè intercipi videtur, & inde suffocatio insequitur: quia contractum & quasi convulsum septum contractioni musculorũ abdominis non cedit, adeo ut nulla fiat fuliginum expiratio, aut pulmonum a sanguinis spirituosi infarctu lacunatio, nulla contemperantis aeris novi admissio, unde necessario sequitur suffocatio.

Causarum hujus mali catalogum, à peritissimis tàm antiquis quàm recentioribus prolatum medicis, habetis ventilatum. Neque tamen quamvis morbi historiæ quadrantẽ, aut ejus phænomena soluturam invenio: quas itaque in damnatarum locis substituimus subsequens demonstrabit enarratio.

CAP.

CAP. III.

De parte affecta, & morbi definitione.

MAli causam descripturus, definitionem primo expediam, partemqúe affectam designandam esse necesse est.

Passio hæc (Hysterica dicta) est strangulatio â nimio sanguinis subtilis ac flatulenti in pulmonum vasibus cordisque thalamis, infarctu orta: Quo pulmones motum sequi thoracis & Diaphragmatis inhabiles, ac cor suos sinus ab infarctu illo plenio:i, per pulsus, licet frequentiores, liberare ineptum redduntur. Atque hinc necessariò insequitur primo dyspnoea, & inde suffocatio, quam ut effugiat natura, facultatem invitat animalem, quæ nè simul cum vitali pereat, spiritus suos copiose, licet inordinate & irregulariter emittit, qui sic profusi, motus tales irregulares, quos convulsivos vocant, excitant.

Definitio

Definitio hæc descriptiva ex morbi historia examinata, & affectam partem, & morbi symptomatumqúe causam facilè commonstrabit. Quæcunqúe enim causa huic assignabitur, & omnibus vel plerisqúe historiæ observationibus non respondet, eam ex sufficientium causarum catalogo delendam esse judicamus.

De parte affectâ garrulam satis inter Authores foveri controversiam superiores paginæ retulerunt, quorum opiniones ut claudicantes & historiæ morbi non respondentes repudiavimus. In definitione verò statuimus partem in atrocissimo hoc affectu, & in paroxysmi furore præcipue laborantem esse pulmones, cordique contermina vasa. Pulmones sanguinis flatulenti, tenuioris subitoque rarefacti infarctu gravati, à septo ægrè solicitante, moveri non poterint. Cordis thalami & auriculæ, copiâ irruentis sanguinis inflati, per pulsus laboriosè licèt repetitos lacunari nequeant. Hoc ipsum prænuntiæ indicant tristitiæ, cordis anxietas, tremor, palpitatio, pulsus

Pars affecta in Hystericis.

pulsûs frequentia, debilitas, intermissio, & tandem quies, cùm motus cordis planè defecerit, Lipothymia & Syncope. Pulmonum gravitas & ad motum ineptitudo, anhelitus graves, suspiria alta & frequentiora, thoracis quasi compressio, & in gulam ascendentis cujusdam respirationem planè intercipientis sensus; ac labor diaphragmatis solicitus, quo onere isto gravatos pulmones liberet, partes hasce laborare demonstrant: cum enim pulmones adeò infarcto sanguine graventur, ut â motu thoracis & diaphragmatis ægrè attollantur, quasi quidquam in gula ascenderet, queruntur misellæ: cum revera ipsi pulmones ob pondus insuetum movere, & ob quietem aerem admittere nequeant. Actiones hæ læsæ, propria & pathognomica Hystericæ affectionis signa, locum affectum seu proprium morbi subjectum enodant; uterumque â reatu prorsus excusant. Præcipuè pulmones affectos esse diximus, cùm verò incensus suam sanguis extendit tyrannidem, in singulas penè corporis regiones diffusus dominium exercet; dum in pulmonibus sistatur motus

ejus

ejus circularis, vasibus illorum sanguine jam copiosè infarctis, cordis dexter ventriculus laxari nequit. Sed obice hìc sanguini objecto, jam ebullienti, in vasa refluit majora, truncum Cavæ descendentem, & jugulares, quæ ab arteriis continuatis ictibus successivè adimplentur, capitisque vasa distendit multum, ac inde primo gravedines, dolores insignes, ac pulsationes efficit, deinde faciei, frontes, ac colli tument venæ, totaque facies ex abundanti sanguinis æstuantis profluvio rubet maximè, ac tandem livet. Neque aliter sese habent malo hoc laborantes, quàm si funibus strangulatæ forent, eoémque modo spiritus suffocantur & mors ipsa inducitur. Huic ideò non rarò supervenit Apoplexia, cùm à distensis vasibus spirituum animalium interdicatur profluvium.

Hinc per dies aliquot paroxysmo peracto, a vaso um summâ distensione, capitis gravedine, hebetudine spirituum, angore cordis, & tristitiâ conquerantur. Oculis etiam caliginem, ventriculo nauseam, & ciborum fastidium, extremis dolores excruciantes, articu-

 lis

lis debilitatē affert paroxyſmus præteritus. In inteſtinis viſcoſos hūores diſcutit in flatus; atque hinc rugitus & murmura, dolores in hypochondriis luxuriant acuti. Unde lien ſemper malè audit, ventriculus & colon flatibus diſtenduntur, adeo ut & extra paroxyſmi furorem, diaphragmatis illarum inflatione impediatur motus, & anhelitus gravis & difficilis reddatur, ut ægre ſua munia obeant conſueta.

In abdomine quiddam aſcendere; & laborantes hyſtericæ, ſimul & adſtantes opem ferentes affirmant, manus enim admotas ſtrenuè attollit & diaphragma comprimit.

Uterum a motu hoc erattico ſupra vindicavimus; hìc ejus loco inteſtina, viſceraque abdominis à diaphragmate violenter depreſſa ſubſtituimus, quæ motum quendam aſſiduum, quaſi cujuſdam aſcendentis ſimulant; Qui motus quoniam à diaphragmatis motu dependeat, illius actionem & motum conſideremus.

Motus in Hypochondriis Hyſtericarum cauſa.

Motus hic diaphragmatis licèt modo naturali

naturali & ob finem consuetum (respirationem scilicet) fiat, tamen convulsivus quodammodo est & irregularis, ut infra illustrabitur.

Actio diaphragmatis in respiratione, est partium fibrosarum contractio, quâ extrema ad centrum, & totum summè tensum deorsum feruntur, & substrata inde deprimuntur viscera. Quæ ut spacium sibi congruum obtineant, hypochondria utrinque & abdomen attollunt: thoracis indè cavitas amplior redditur, distenduntur pulmones, & fit inspiratio. Laxatis autem fibris, diaphragma, visceribus & intestinis loca propria petentibus, à musculis abdominis compressis cedit: & inde rursus in thoracis cavitatem impellitur septum, viscera sequuntur, decidunt hypochondria ac pulmones, & fit expiratio.

Ad motum hunc contractionis & relaxationis fibrarum, necessitate cor ac sanguinem refrigerandi incitatur diaphragma, quod ope spirituum animalium perficitur: qui â cerebro in fibrosam ejus texturam affluentes, & alternatim redeuntes, & contractionem, & re-

laxationem celebrant. Dum affluunt spiritus, infarciuntur fibræ, extenduntur in latus, & fiunt breviores: Unde necessariò sequitur contractio. In relaxatione omnia contrario modo accidunt. Motûs hujus necessitatem urget sanguis in cordis sinubus summe incalescens, qui in pulmones continua pulsatione ejectus, & inspirato aere refrigeratur, & ampliore conciliatâ cavitate in pulmonibus, jam â septo distentis, uberiùs è corde exilit. Vasa enim capaciora reddita copiosiùs sequacem exhauriunt sanguinem, præcipuè si ob calorem tenuior, aut ob passionem aliquam concitatior fiat motus. Atque sic quamlibet Diaphragmatis contractionem necessitati huic obedientem, cùm in abdominis cavitatem deprimatur, pulmonum distensio, vasorum sanguine & aere repletio, & hypochondriorum elatio sequuntur; depressis enim intestinis attolluntur hypochondria & abdomen. Relaxationis verò comites sunt thoracis & pulmonum compressio, ascendente septo in pectoris cavitatem, & casus hypochondriorum; ita ut Diaphragma sursum ac deor-

deorsum alternatim actum, Motum quendam assiduum ad extra in hypochondriis & abdomine simulare facilè deprehendamus.

His ita statutis, causam motûs illius in abdomine (quem uteri esse fingunt) & doloris spasmodicam Septi contractionem sequentis, facile explorare possumus. Sanguis enim in cor, ac pulmones impetuosiùs præter solitum irruens, illorum vasa summè distendit; ut ad Septi relaxationem fatiscere ac desidere (uti solent) nequeant. Sed quolibet pulsu plus à cordis æstuantis sinu arripitur, magísque semper distenduntur, & tandem quasi in gulam ascenderent pulmones tumidi suffocationem minantur. Diaphragma (interim (cujus actio solummodo est fibrarum contractio) calore circa cor ac pulmones (à retentione fuliginum) arcto, irritatum; nè suo deesse officio videatur, fibras suas vehementiùs ac creberrimè stringit, & se in abdominis cavitatem qualibet contractione altiùs deprimit; unde pulmonum vasa, amplificatis lobis, pleniori infarctu distendit. Intestina depressa abdomen & hypochon-

dria attollunt, motumque sic ascendentis cujusdam illic æmulatur, tantóque vehementior fit ascensus, quantò violentiore contractione intestina cæteráque viscera compresserit Diaphragma, ut cuilibet, ubi libuerit, experiri licet, si in libera inspiratione manum hypochondriis imposuerit. Continuatas has fibrarum contractiones, perpetuâ necessitate solicitatas, quàm brevissimæ & quasi tentatæ interpellant relaxationes, quibus pulmo flatulento ac ebullienti sanguine infarctus minime cedit; atque ideò brevissima & quasi incepta solummodo expiratio continuò interrupta, repetitâ contractione simulatur; quæ cùm crebra ac parva sit, motus ille in abdomine nunc cessat parùm & quasi descendit, dum brevissima illa instituatur pulmonum laxatio; statim verò intenditur, altiùsque ascendit, cùm deprimitur septum magis, magísque admotum manum propellit; & hinc quodammodo mobilem tumorem illum sentiunt. Ac tandem cùm ultrà adigi nequeat septum, irritæque relaxationes ad sanguinis flatulenti expressionem nihil profuerint strictis fibris summè, di-
stentum

stentum à motu plane desistit, tota aboletur respiratio, & maximè attolluntur hypochondria, tumorque ille fixus in latere manet. Donec tandem ut à periculo maximè urgente liberetur Hysterica; facultas animalis (ut nullum immotum relinquat lapidem quo malum abfuget) spiritus ejus in musculos abdominis expirationem facientes (cùm inspiratione continuatâ nondum levetur) copiosè effundit, qui, contractis fibris, Intestina impetuosè, etiam sursum, contranitente Diaphragmate, ad thoracis cavitatem comprimunt, & pulmones distentos, sanguine aeréque fuliginoso expresso, desidere cogunt. Inde se contrahit Diaphragma, magnáque fit inspiratio sanguinis conflagrationem & furorem compescens, & sinus cordis rursus lacunant pulmones. Abdominis musculis alternatìm constrictis, fit rursus expiratio, pulmones suum excludunt onus, & in hypochondriis mobile illud descendere sentitur. Hinc alta illa eduntur suspiria, quibus semper terminatur paroxysmus.

Sæpe etiam excitatur sternutatio, quæ si superveniat, bonum esse denuntiat

 apho-

aphorismus: idq; ut signum & ut causa, fortem enim & excitatam animalem facultatem, & Diaphragma à convulsivâ contractione liberum indicat: ut causa bonum est, quia violenta illa musculorum abdominis contractione, pulmones ab infarctu sanguineo distenti comprimuntur, & fælicior magísque ordinatus fit, illorum ac diaphragmatis motus.

Si qui viscosi humores in ore aut glandulis laryngis motus hoc solvantur, à perpusillâ illâ expiratione, quam supra tantum inchoatam non perfectam esse diximus, in spumam efflati per os sæpe profluunt, ut in Epilepticis etiam solent,

Similem huic Diaphragmatis motum, & effectum non dissimilem illi consequentē, in risu profusiore & immoderato videre liceat: qui aliquando tantus est ut Syncopes & vitæ periculum sæpe inde provocentur; suffocationem, vasorum omnium in capite, ac facie, summam à sanguine repletionem, atque inde rubedinem insignem, & tandem livorem (symptomata mali hujus pathognomica) concitat; imò ab hoc solùm inor-

dinato,

dinato, affectio hæc Hysterica excitatur. Quomodo autem tam tristis effectus à risu ortum habeat inquirendum est.

Risus à motu Diaphragmatis interterciso frequenti & quasi tremulo efficitur; quo multiplex & interrupta expiratio in vocalibus instrumentis modulata fit. Damnum quod animali ab inordinato hoc affectu contingit, enascitur ex motu Septi interciso: cum nondum peractâ relaxatione, sequente alterâ fibrarum constrictione, interrumpitur motus ejus alternus: adeò ut nec expiratio perfecta, quâ fuligines effundantur, nec inspiratio proportionata, quâ sanguis é corde promatur, & ab aere in pulmones attracto contemperetur, celebratur. Hinc sanguis nimium excandescens, frequentibus é corde pulsibus emissus in pulmonum vasa copiose magis effunditur, quàm ut ab interruptâ Diaphragmatis relaxatione depleri poterint. Atque inde restagnans vasibus pulmonum & cordis sinu dextro infarctis, cervicis capitis & faciei vasa æstu-

Quomodo risus hunc affectum generat.

enti sanguine impensiùs distenta turgent, ruborque perpetuò usque ad livorem auctus diffunditur; in corde suffocantur spiritus & ob quietem incipit grumescere sanguis, atque inde Syncope; In cerebro, à vasorum nimia distensione, spirituum animalium impeditur effluxus; atque sic artuum debilitas, aut motus convulsivus inducitur. In Capite & Cervice autem, quia frequentiores & majores sunt venæ quam in aliis partibus, distensio hæc faciliùs & graviùs discernitur.

Diaphragmatis motu sic perturbato, cerebro etiam cordéque periclitante, ne totum ruat, in consensum vocantur omnes actiones: spiritus animales, ut ab inimico liberentur, impetuosè & inordinatè in omnes partes propelluntur, ac diversos edunt effectus. In corde vehementium contractionum, pulsúsque primò inordinati tandem intermittentis, inde tremuli (donec infarctis nimiùm ventriculis planè cessat motus) sunt authores. In ventriculo inordinatâ fibrarum contractione vomitum causant. Oculorum glandulas & musculos stringentes, lachrymas involuntarias co-

piosè

pioſè exprimunt. In muſculos nunc hos, nunc illos profluentes, motus cauſant convulſivos, geſticulationes miras, variaſque partium diſtorſiones; prout hi vel illi ſpiritibus diſtendantur muſculi. Si ſpiritibus vapores flatulenti etiam adjungentur, pars ita diſtenta diu rigida & inflexibilis, convulſa manet; donec ſpiritus illi flatulenti vel externis admotis, aut calore partium naturali diſcutiantur, aut muſculi adverſi vehementiùs acti, in contrarium trahunt. In inteſtinis humores fundunt, & in flatus attenuant, ut præſens inde ſæpe augeatur malum. Rugitus hinc, ructus & murmura excitantur, flatúſque nunc ſub cute repentes, animalis cujuſdam greſſum fingunt, nunc inſtar fulminis proruunt, nunc aquæ frigidioris delabentis, jam æſtuantis fugam (prout eminùs aut cominùs à rarefaciente calore diſtant) mentiuntur; atque hoc etiam extra paroxyſmum ſæpe accidit.

CAP.

CAP. IV.

De morbi causa continente & antecedente.

CAusam itaque continentem hujus strangulationis, Infarctionem sanguinis flatulenti & serosi, ebullientis in vasibus pulmonum & cordis, esse statuimus. Atque hoc non solum medicorum testantur observationes, sed mali historiâ examinatâ, nullam aliam admittere causam queat hysterica hæc suffocatio. Inter observatores Medicos, Fælix Platerus obser. de respirationis defectu narrat quandam ante mensium eruptionem hystericis accessionibus & sanguinis expuitione semper laborare; cui vena quotannis in manu, & sæpe in pedibus, ut copiosè afflueret, aperiebatur, & nisi hoc illi factum fuisset; sanguinem copiosè expueret, & hysterica foret. *D. Hechsteterus* in suis obser. historias affert plures Hystericarum; quarum aliæ remoratis mensibus, aliæ

aliæ fluxibus mensium inordinatis, singulis quatuordecem diebus redeuntibus, symptomata hæc perpessæ; solâ sanguinis missione decussatim per artus, eáque sæpius repetitâ convulsiva (nihil cæteris proficientibus) terriculamenta profligata fuerunt. *Areteus* coquam noctu sanam lectum ingressam manè ore à spasmo occluso inventam, vena in pede secta & anti-hystericis sanavit. Ex observatione propria plures cruentâ hâc vindictâ ab immani accessionum ferocitate liberatas; alias ex paroxysmi ipsius furore revocatas novimus. Unam atque alteram mensibus ritè fluentibus, sanguinis verò expuitione tempore intermedio, antecedentibus tristitiis, crebris anhelationibus, respirationis interceptione, & quasi syncope tentatas; repetitâ solum sanguinis è pedibus detractione, pristinæ restituimus sanitati.

Præterea quotquot hoc conflictatæ morbo fato immaturo fungebantur, post mortem dissectæ, capitis, pulmonum ac cordis sinus & vasa admodum sanguine grumoso distenta magis quam par erat, aut in aliis cadaveribus soleret, hoc

in-

infarctu sanguineo suffocari spiritus atque mortem inde accire ostendunt.

Causæ antecedentes internæ προηγούμεναι quæ continentem efficiunt ac movent, sunt 1°. Sanguificationis vitium, quo tenuior quàm par erat generatur sanguis. Sanguis tenuior fit, vel quia serum debito non separetur modo, ob renum vitia, aut impeditâ perspiratione, restrictis poris, quâ semper laborant hystericæ; vel quia talis efficitur, & licet abundè serum per urinas aut sudores evacuetur; qui remanserit in venis, dilutus, tenuis & aquosius relinquitur. Hoc accidit à debilitate concoctionis, in hepate (secundum placita Authorum) in ventriculo (me judice) malè ingestos cibos comminuente. Unde partes ciborum fibrosæ & crassiores, sanguinis fibras constituentes, intactæ ventriculi laborem effugientes, in intestina seclusæ, cum excrementis, à Lacteis negliguntur. Sola tenuior spirituosa nimiùm, aquosa & dilutior chyli pars arripitur; ex quâ quid nisi serosus, tenuis & dilutus fluxibilisque exoritur sanguis? A debilitate coctionis non solùm tenuitatem ob-

obtinuit, sed & flatus adjunguntur: quibus laxas magis distendit partes, etiam non incitatus sanguis: cùm verò a calore externo aut passionibus commovetur, fulminis instar evolat, discutit ac penetrat; Atque sic ventriculi vitio & tenuis & flatulentus efficitur sanguis, quibus auxiliaribus eum suffocationis hujus authorem esse facilè concludamus.

2. Pulmonum laxitas insueta, vel naturalis uti sæpius accidit, vel accidentaria inter procatarcticarum causarum numerum recenseri debet. Cum vasorum fibræ adeò relaxantur, ut sese stringere & contrahere nequeant; unde tenuis ille & flatulentus sanguis in vasa flaccidiora irruens, illa non renitentibus fibris, præter modum attollit, inflat ac distendit.

Mensium etiam retentio inter procatarcticas meritò enumerari poterit, præcipue si retentioni adjungantur tenuitas illa & flatulentia, licet non corrumpatur sanguis. Quibus lunaris sistitur evacuatio, circa præcordia gravedinem, respirationem difficilem, ad motum & laborem pigritiam, lassitudines

dines spontaneas sentiunt, affectûs hujus præludia. Suffocatione vero hac convulsivâ non affliguntur, nisi tenuitas illa flatulenta, cum pulmonum flacciditate retentioni adstipulatur; multum tum paroxysmi adventum & furorem accelerat sanguinis illa accumulatio.

Animi pathemata in catalogo causarum, suaveolentia etiam externa, aliáque de quibus infra, locum habent.

Causarum hic catalogus ut historiæ observationibus exactè respondeat, sic & damnatum uterum à reatu vindicat; ut vero dubia solvantur omnia, ulteriùs, an juvantia etiam & nocentia, ut in historia morbi referantur, cum causis hisce conveniant, examinandum restat.

CAP. V.

De juvantibus quomodo mali causam illustrent.

QUæ in atrocissimo hoc affectu juvant, etiam sanguinem mali authorem facile suadent. Qualia sunt præcipue sanguinis missio ; quæ si in brachiis administretur , minus attulit levaminis , quia sanguinem ad superiora moveri invitat magis. Maxima autem cum utilitate in pedibus instituitur : quo enim longius à corde ac pulmonibus revocatur sanguis , motusque ejus ad inferiora flectitur , qui modo impensius sursum in viscera hæc ruebat, eo thoracis ac diaphragmatis motui sequaciores redduntur pulmones ac cor suam liberius efficit systolen , quo sinus ejus ab infarctu illo liberentur ,vasibus scilicet copia minori distentis. Nec sanguinis orgasmum solum, atque inde accessionum frequentiam & hæmoptosin iterata

iterata venæ sectio prohibet: Sed & in ipso paroxysmi vigore, cum summa repletione vasa laborant pulmonum, ita ut in gulam quasi ascendentes lobi, respirationem tollant; unico hoc remedio ad exteriora revocatur sanguis, vasaque deplentur, atque ita liberior statim fit pulmonum motus, & terminatur paroxysmus.

Ligaturæ dolorificæ extremorum, præcipue pedum ac crurum frictiones, uti & omnia revulsionum genera, per clysteres, purgantia mitiora cucurbitulas ac vesicatoria, tam accedentem paroxysmum, quàm crudelia ejus terricula menta fugant, & sanguinis in pulmones impetum refrænant.

Ideo prosunt ligaturæ, quia sanguis, qui per arterias in venas effunditur, ob ligaturas ad interiora recurrere nequeat, dum à fasciis constringuntur venæ, & in illis sic retardatur, ut pulmones cordisque thalami quodammodo per arterias inaniantur, placideque fatiscentibus thoracis musculis desidant, qui modò inordinato sanguinis affluxu nimium distendebantur.

Cucurbitulæ extremis affixæ idem efficiunt

:fficiunt ; violentiâ enim attracti-
›ne, ſanguinem in minoribus & cu-
aneis venis retardant, ut præceps ad
nteriora refringatur motus. Si verò
nammis aut thoraci applicentur, reſpi-
ationis difficultatem, hujus affectionis
›ræludium, etiam in ſanis pariunt, quia
ıoc modo ſanguinis motus ad pulmones
entrumque acceleratur.

Quæcunque ſanguinis orgaſmum re-
rænare, illumque incraſſare poterint
nedicamenta, plurimum juvant ; ideo-
ue largior aquæ frigidæ hauſtus, dum
er Oeſophagum tranſit, ob arteriarum
najorum vicinitatem æſtum ſanguinis
ontemperat pauliſper, & adventantem
onnunquam paroxyſmum retundit. I-
em agit vitrioli ſtipticitas ſangui-
em figendo, cohibendo, & vaſorum
b as ſtringendo, & contrahendo, unde
iſtenſioni ab irruente ſanguine adeò
bnoxia non ſunt : eáque de cauſa ſpe-
ficum creditur in hâc & Epilepſia
nedicamentum. Opiata etiam omniáq;
rcoſin habentia, niſi illa quæ ſpiri-
bus igneis abundant, ſanguinem
ndunt potiùs & accendunt, uti vi-
ın & aquæ fortiores ſpirituoſæ. Quæ-
cunque

cunque verò somnum placidè inducant & sanguinem figunt, huic adversantur malo.

Bezoartica omnia & alexipharmaca, quibus à centro ad circumferentiam tenuiores sanguinis partes & vapores accensi per diaphoresin educuntur, sudore erumpente plurimum juvant. Qualia sunt corallia, succinum, Margaritæ, ruta, lapis Bezoar, castoreum, &c. Quorum spiritibus alexipharmacis cordis refocillantur vires; ut copiosiùs sanguinem æstuantem effundat; vasorum etiam fibræ spiritibus recreantur & stringuntur, ut fortiùs se contrahentes, irruentem sanguinem non tam facilè admittant. Partes item sanguinis tenuiores, serosi, & flatulenti illorum calore benigno in minimas inciduntur particulas, & ad extrema fugantur, atque sic Diaphoresis promovetur, ut transpirantibus particulis tenuioribus sanguinis inde diminuatur copia, retardetur præceps ad interiora incursus, & pulmones cæteraque vasa inde depleantur.

Fermentationi etiam humorem adversantes, illos & quietos reddunt, & ingratam

ngrátam in ventriculo aciditatem (quâ
nultùm augetur fermentatió in venis,
atúsque ubertim excitantur) compe-
cere & indulcorare soleant. Unde san-
uis minùs flatulentus, modestiùs in
analibus circulatur.
Graveolentia naribus admota, vicem
btinuerunt remedii: sicuti & suaveo-
entia pudendis; cujus administrationis
sum, non sine causa suspectum habe-
nus, Cùm Plinii errori (nimirum
terum esse animal, quod ex propria
oluntate movere poterit, ac odoribus
ficiebatur) patrocinari videtur de sua-
eolentium naturâ, & quid boni vel
nali huic affectui contribuant, infra
eclarabitur. Fœtida autem ideò auxi-
um præstant quia sulphure narcotico,
uo maxime abundant; & à quo grave-
lentiam acceperunt, spiritus, sangui-
em & humores figunt, & furorem cō-
escunt. Hujus classis sunt plumarum
censarum ac cornuum odor, castorei,
iccini & asæfætidæ halitus; tabacci fu-
nus,&c. quæ cum maximè graveolent,
opiam sulphuris narcotici, spiritus ac
umores figentis,& orgasmum cohiben-
s,fatentur.
Ab-

Abdominis utrinque compreſſio levamen adfert ; ut uteri corpus aſcendentis deprimatur, aſſerunt mulierculæ. At cùm matricem immotam ſupra declaravimus, non eo nomine expectatur auxilium. Abdominis verò compreſſio ideo valet, quia inde compreſſa valide inteſtina, Diaphragma furſum violenter impellunt, unde fibræ ejus à frequentibus & ſpaſmodicis contractionibus non laceſſuntur : & thoracis capacitate diminutâ , pulmones compreſſi ſanguinem quodammodo quaſi expuere cogantur, fuligineſque retenti expirant ; atque ſic contemperato ſanguine, & depreſſis pulmonibus, quieſcunt & ſymptomata.

CAP. VI.

Quæ in affectu hoc nocent morbi causam denuntiant.

Quæ nocent & affectum hunc concitare solent non minus sanguinem accusant.

Suaveolentia vel in accessione vel xtra ferre nequeunt: imo sæpè hujusnodi solummodo odore malũ incitatur. Moschus & Zibetha præcipue, aliaque ujus classis caput gravare dicuntur, affectionem hystericam promovent.

De Moscho refert Sennertus oculaissimus, si accepto vulnere in thorace ullus effluat sanguis, isque in pectore etineatur; æger granum unum moschi etineat sub linguâ, ita enim statim nguis fluere incipiet, quod nonnulli ro secreto habent. Generosum quenam sexagenarium & amplius novi, qui x moschi, ambræ aut hujusmodi vel vi odore, statim de dolore capitis insigni,

ſigni, non ſine narium hæmorhagia leniendo, conquereretur. Affectuum horum authores eſſe ſuaveolentia conſtat: at unde virtutes haſce acceperunt examinare non foret inutile.

Ex obſervationibus prædictis à ſanguinis fuſione fieri credamus: tenuiores enim biliosæ & igneæ ſuaveolentium particulæ cùm ſanguine ac ſpiritibus admiſtæ, ebullitionem ac fermentationem conciliantes, vaſorum diſtenſionem, atque inde gravedinem & dolorem cauſant, & hoc primò in cerebro percipitur, ubi odores primò apprehenduntur, unde capitis dolor primò affligit: Inde deorſum verſus cor ac pulmones, ſanguis particulis hiſce inquinatus per venas recurrens totam contaminat maſſam, ubivis illam fundit; unde circa cor ac pulmones, ubi naturaliter incaleſcit, odoribus hiſce fuſus, conflagratio accenditur, ut ab æſtuanti ejus furore etiam pulſus variatur, intermittit ac cor ipſum tremit, laxæque pulmonum fibræ impenſius inflatæ & diſtentæ copioſo ac æſtuanti infarciuntur ſanguine, ut immobiles penè labor reddat; inde ſuf-

focatio

ocatio hæc petit originem: præcipue
i sanguinem sequacem, tenuem, flatu-
entum & copiosum invenerint hæ sua-
'olentes particulæ; uti in mulieribus
hole:icis præcipue fieri soleat. In mas-
ulis autem nonnullisque fæminis, qua-
um pori sunt patentiores, ac diaphore-
s maior, nec sanguis ad liquefactio-
em sit tam facilis; igneæ hæ particulæ
acilè expirant, neque tanti incendii
int authores, neque inde tam gravia
enerant symptomata.

Atque hoc illorum, præcipue Mo-
hi & Zibethæ naturæ suadere pote-
nt, cum ex animalium excrementis,
ıta sanguine bilioso putrefactis, ori-
nem petant. Moschus ex abscessu
:ope umbelicum animalis cujusdam
ofluit, referente Gesnero, vel uti
ercator quidam regionibus istis, unde
obis transportatur, faciens commer-
a, mihi narravit, ad hunc modum ef-
itur.

Incolæ (dixit) regionis cujusdam in
dia orientali, cum animal istud (da-
s non absimile) invenerint: p.imò
ribus diu insequuntur venaticis, de-
de cum presecutionem ultra ferre ne-

queat canum, fessum & anhelans plagis abunde excipiunt, donec tota cutis sanguine grumoso à verberibus canumque morsibus maxime infletur, & intumescat; tum cum incalescat adhuc, pellem ubivis attollunt & ligaturis strictioribus illam cum sanguine illo grumoso incluso circumligant totum in nodos; deinde statim vivente adhuc animale, abscissis nodulis sanguine illo plenis, pro moscho optimo reservant, qui nobis sic in bursis coriaceis, ut ab animali abscindantur, à mercatoribus transfertur.

Zibetha est exudatio hujusmodi humorum in capsulam quandam, prope testiculos cujusdam animalis, à natura institutam, unde eruitur ad usum.

Atque sic Moschi & Zibethæ generatio quocunque modo sive à profluente abscessu, sive à grumoso sanguine crudelium incolarum verberibus collecto fiat; à sanguine accenso & bilioso petunt originem. Hoc non tantum temperamenti similitudo persuaserit, cum & bilis & moschus, uterque calidis particulis abundant. Sed quia odor utrisque multum similis invenitur. Bilis si distilletur aut

aut concoctione ulterius elaboratur, moscho æquiparatur odore, quæ odoris similitudo, naturæ etiam convenientiam ostendit. Cum itaque de naturâ bilis participent hæc suaveolentia; mirum non est si igneæ horum particulæ (ob cognationem facilè avideque admissæ) partes sanguinis jam tenues & biliosas fundant magis, & accendant. vapores, qui humano corpori similitudinem obtinuerunt, facilius se insinuant, spiritusque prodiderunt.

Æstatis, Hypocausti aut balnei calore intensiori excitatur etiam malum hoc pestiferum. Cum ab æstu nimio & excandescenti, incalescit nimium sanguis attenuatus, & fluxilis; unde spacium amplius, quo contineatur, petens, in vasa pulmonum majora ac laxa proruit: quæ cum à spongiosa carne investiantur, distensioni facile cedunt; Donec pondere nimio gravati diaphragmatis motum ulterius sequi nequeant.

Nec in minore periculo sunt, quarum pori multum frigore constipantur; præcipue si tenuis & flatulentus sit sanguis: hinc humoribus serosis magis abundans, ob vapores retentos facilius

 attenua-

attenuatur & accenditur.

Sanguinem hunc tenuem, biliosum & flatulentum attenuant etiam & accendunt violenta exercitia & motus inordinati; ita ut sæpe affectus hujus existent authores. Nonnullas novi fæminas à motu solum violentiore sub sole, in æstate, crudeli hujus affectionis furore statim prehendi.

Quæ diu ac sæpius infantulos lactarunt huic, affectui multum obnoxiæ inveniuntur. Fæminam novi quæ cum per annos penè viginti vel gravida vel nutrix vixerat, tam facilem ac violentum sanguinis fluxum crebriori lactatione versus thoracē conciliaverat, ut partus posteriores, tristitiæ, anxietates, cordis palpitationes, gravedines & lassitudo spontanea (hujus affectus prodromi) semper concomitarunt. Continua enim lactatione sanguinis motus (pærcipue si tenuis ac fluxilis nimium fuerit) versus cor ac pulmones concitatior revocatur; adeo ut partes illæ non minus aliquando copioso gravantur sanguine, quàm si cucurbitulæ mammis affigantur, quarum violenti attractione, (uti supra monuimus) respirationis difficultas etiam in sanis promovetur.

CAP.

CAP. VII.

Quomodo paſſiones affectum hunc incitaverunt.

Qllavis vehementi paſſione ſi cõmoveantur, recrudeſcit malum; turbato inde & accenſo ſanguine: quod modo ſequenti fieri exiſtimamus.

Spiritus animales per externos ſenſus, objectorum ſpecies tam gratos, quã ingratos animali recipientes, communi ſenſui; ſtatim communicant; ubi ſecundum cujuſvis naturam excipiuntur. Si ſub ſpecie boni, avide & comiter; ſin autem ſub mali ſpecie ingratæ ſunt, cum improbatione & quaſi nauſeâ, ac ſolicita totius proviſione admittuntur; præcipue autem partium quas principes vocant. Inter has vero Cor præſertim reſpicitur; quod ἑστίαν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ ζωῆς. Focum calidi innati, ac vitæ fontẽ nominant; ad cujus nutum ac bene eſſe reliquæ

reliquæ moventur omnes; ad cujus præservationem ceteræ conformantur partes. Sensuum organa speculatorum officia huic præstantiæ, amicos ab inimicis discernunt; interim sensus, animæ facultates, satellites ac Manipulares, intelligentias & detectas species probant; ac cum aliis prius admissis comparant. Qui ex continuata experientia & notionibus anticipatis in memoria repositis; sedulaque nuper admissarum comparatione, cum repositarum natura ac affectibus, de illarum conditione, an gratæ, vel ingratæ, toti vel alicui parti sint profuturæ, dijudicant. Scientiam hanc experientiâ acquisitam fuisse; animalium tabulæ rasæ (uti animam vocat *Aristoteles*) indicant. Quorum sensus communis de rerum naturis experimentaliter & scientifice judicare nequeat; neque exemplaria ex repositoriis memoriæ, adhuc vacuis, & quasi rasis petere possit; atque ideo omnia tam bona, quam mala, avide æque appetit & amplectitur, aut aversatur. Flammam non minore dilectu, quam papillam in fauces ingerit infans, & objecta amabilia non minus formidat, quam terribilia & inimi-
ca;

ca: non potens discrepantes distinguere facultates. Est enim in tenella hac ætate sensus communis ac imaginatio instar novæ alicujus advenæ in mundo, qui aut miratur objecta sibi nova, aut ab iis perterretur, & perturbatur, & quò pauciora in memoria reponuntur experimenta, eò passionibus moveri procliviores redduntur. Atque ideo post pueros & infantes, fæminæ promptius passionibus sunt obnoxiæ: quia experimentis paucioribus instructæ, recte de naturis rerum dijudicare, vel actiones comparare nequeant. Atque ideo facile passionibus aguntur, & ad insultus hosce vel epilepticos inde sunt proniores.

Objectorum natura communi sensui, comparatione facta jam nota cuivis parti, præcipue cordi, ministris suis mediantibus (scilicet spiritibus,) quasi Arcis Domino, & præfecto, certam objectorum notitiam, una cum subsidiariis copiis transfert, & ex diverso spiritus distribuendi modo, quam objectorum ipse admisit apprehensionem, cordi communicat; ipsosque in illo motus, quos passiones vocant, excitat. Ex. gr. si

objectum ſpecioſum & amœnum appareat; avide & cum gaudio amplectitur ſenſus, unde ſtatim copiam ſpirituum per ſextum par nervorum Cordi profuſius mandat, ventriculo, hepati, pulmonibus, aliiſque non neglectis partibus. Quorum pleniori acceſſu, fibræ multum diſtentæ ſunt, ac quælibet promovetur actio. In corde cujus fibræ ſpiritibus impregnatæ motum evidentiorem edunt; ſubſidiorum effectus clarius manifeſtatur. Quo enim plures communicantur ſpiritus, eo vehementius contractæ fibræ ſinus ejus conſtringunt, incluſumque ſanguinem in arterias & pulmones propellunt; qui in arterias effunditur, pulſus varietatem paſſionibus conformem; qui in pulmones, reſpirationis differentiam conſtituit, ut in grati & amabilis objecti receptione, larga & æqualis fit ſpirituum tranſmiſſio; Cordis fibrarum magna contractio & conſtans, ventriculorum ejus conſtrictio proportionata, larga & ordinata ſanguinis emiſſio, pulſuſque magnus ſequitur, tardus & rarus (cum magnitudo neceſſitate urgenti ſatisfaciat) quem Medici lætitiæ ſignum indicant. Effe-

ctus

ctus motum hunc cordis ac spirituum consequentes sunt copiosa sanguinis profusio in singulas arterias, præsertim pulmonum; qui inordinatâ hac plenitudine & calore abundantiori, ad motum frequentiorem solicitantur, unde anhelationes, & suspiria; & si sequacem invenerit sanguinem, vasaque pulmonum laxa satis ad distentionem apta, suffocatio frequenter hæc, imò mors sæpe insequitur.

Si admissæ species objectum ut malum phantasiæ ostendunt, vel ut malum irrefragabile, horrore plenum & toti perniciosum apprehendit, & passionem illam quam *timorem* vocant, generat; vel ut malum cui propriis viribus, aut alienis adversari & resistere poterit, intelligit unde affectus ille quem *iram* nominant exoritur. In timore spiritus fixi ab inopinata mali eruptione, & exitu dubio consternati, remisse & languide cordi transmissi, motum debilem & rarum excitant, adeo ut sanguis in pulmonibus & cordis sinubus restagnans, quodammodo concrescit, unde syncope, ipsaque mors non rarò supervenit. Sin autem mali horror non intendatur, spiritus

ritus copiosa transmissione defectum compensantes, impetuose irruentes, sanguinem colliquant & exagitant, pulsum reddunt magnum & frequentem, & in pulmones laxos copia excandescentis propellitur sanguinis, eosque ultra modum extendit ac graviores quàm ut à debili adhuc diaphragmatis constrictione commoveantur; unde suffocatio hæc insequitur inevitabilis.

Si objectum ut resistibile apprehendatur, ira excitatur; phantasia omnes suas exerit vires & spiritus, subsidia copiose & frequentissime cordi transmittit; & pulsus inde magnus, celer, creber ac vehemens excitatur. Cujus repetitis ictibus larga sanguinis portio in pulmones propellitur, qui si æquali ac proportionato diaphragmatis motu non lacunentur, si sanguis tenuis & flatulentus sit, excandescentium copia spirituum impregnatus, instar lactis ebullientis extumescit, ac pulmones, ut antea dictum est, gravat & immobiles reddit, & insequitur paroxysmus hystericus.

Ira quomodo affectum hunc generat?

Desipientiæ causam in affectu hoc ad spirituum

spirituum motum inordinatum, ac per-turbationem in ipso fonte, scilicet cerebro, & sensuum organis referre debemus; cum enim à nimia sanguinis fermentatione volatiles nimium & excandescentes generentur spiritus, aut si à longiori pugna fermentatione peracta figantur nimium, aut ad alia peragenda sevocentur, magnumque in contractionibus convulsivis & gesticulationibus irregularibus illorum fiat dispendium; mirum non est si rite semper de rebus gestis non dijudicent, & omnium vel plurimorum circa ipsas acta ignorent. Cerebrum insuper calidiori illo incensoque distentum sanguine; & ingeneratione, dispositione & distributione spirituum turbatur, adeo ut spiritibus etiam accensis, delirium non raro paroxysmi hujus fit comes frequentior. Aliquando vero cum levior sit spirituum conturbatio, & facultates internæ minus commotæ fuerint, ipsis quod in paroxysmo accidit, nihil nescium erit, nullaque insequitur desipientia aut læsio memoriæ. *Sola quies cerebri sapere facit, prudentiam subministrat, & intelligentiam causat, Hip. lib. de morbo sacro.*

Atque

Atque sic Hystericæ affectionis causas & effectus per historiæ observationes examinavimus. Nihilque arduum & difficile in illarum explicatione levi pede prætergressi fuimus: restat solummodo ut dubia nonnulla, quæ veritatem hujus rei aut obscuram aut ancipitem reddant, diluamus. Et primo hic quæri poterit, Si à concitatiori sanguinis motu, nimiaque effervescentia pulmones distendentis fiat hysterica hæc affectio, 1° Cur solummodo fæminis contigit? 2° Quare in omni sanguinis ebullitione & febribus, & quando pulsus omnes hasce variationes subit, non invadit? 3° Quomodo spiritus animales in cerebro & nervis repositi & conducti, in sanguinem cæterosque humores, & in ipsa corpulentiora musculorum corpora agere poterint? 4° Quomodo spiritus animales in motibus hisce inordinatis & irregularibus, etiam ad certas & determinatas partes disponuntur & propelluntur?

CAP.

CAP. VIII.

Cur fæminæ solum hoc crucientur malo.

MAsculis non competit hæc affectio licet symptomata hujus quamplurima Epilepticis, convulsis, Hypochondriacis, aliisque tam masculis quam fæminis sæpe accidunt. 1o Quia major sanguinis portio cæteris paribus fæminis conceditur, quam maribus, uti Menstrua testantur profluvia, quorum fluxus per dies aliquot nunc diutius perpetuatur. Et in secundo septenario id, est, anno decimo quarto plerumque, nunc undecimo erumpentes, ad septimum usque septenarium durant Menses: & post quinquagesimum ut plurimum subsistunt, cum scilicet calor innatus tantam sanguinis copiam non generat. Quæ sanguinis redundantia si non rite statis temporibus per uteri vasa evacuetur, aut accidentali

tali retractione recurrat; ad vasa majora & laxiora retrahitur, eaque distendit. Mares vero tanto solum gaudeant, quantum ad partium nutritionem sufficiat, atque ideo malo hoc non affliguntur. 2o Fæminarum sanguis tenuior est. Viri calidiores sunt & præ fæminis spiritibus abundant, unde plura excrementa ad cutem & extremas partes protrudunt; quæ in fæminis in sanguine reservantur, illumque tenuiorem & dilutum efficiunt magisque fluxilem reddunt. 3o Ob imperfectiorem concoctionem magis flatulentus muliebris semper invenitur sanguis. Unde ob tenuitatem facilius incitatur, ob copiam magis gravat, & ob admixtos flatus magis distendit ac citius funditur.

4to Mulieres pulsu debiliori fruuntur quam viri; unde sanguis ad extrema diminute propellitur, ut vasa interiora ejus redundantia distenta; præcipue in venis pulmonum majoribus & relaxatis, magis quam in Maribus graventur & dyspnœam ac suffocationem cito efficiant.

5to Præterea fæminea Corpora sunt (referente Hippocrate) *δυςδιαφόρητα vix*

per

perspirabilia; molliores & laxiores sunt mulieres carne & cute. Unde ob flaccidi-tatem & concidentiam pororum in carne, quia vasa nimis compressa sunt, haud libere perficitur in extremis sanguinis circuitus, & ob cutis permeabilitatem difficilem, partium serosarum & flatuum impeditur transpiratio. Rarius autem magisque foraminibus pervium est corpus virorum; & inde facilius & liberalius sudat, nec non penetrabile frigus flante Aquilone minus tolerat, quam fœmineum. Quarũ pori constricti vapores ac flatus retinent; unde sanguis tenuior, & ad motum proclivior efficitur: ut vel levi occasione rarefactus, majora in pulmonibus vasa adoriatur, eaque distendat; qui ob pulsus debilitatem, tam facile ad extrema propelli nequeat, sed ad interiora retractus angustiam hanc & suffocationem generat. In masculis pori patentiores sunt, fuliginesque sanguinem attenuantes & proritantes frequentiori exercitio absumuntur & expirant.

Viragines etiam aliæque plurimæ, quarum vel porosa cutis facile vapores emittit, aut benignior corporis tempe-

ratura

ratura talem non generat sanguinem, malo hoc non infestantur. Illæ vero pathemate hoc frequentius laborant, quarum temperamentum calidius sanguinem æstuantem ac tenuiorem creat, nec genitus per diaphoresin ventilatur, aut modo consueto non purgetur. Iis autem contigit hic affectus, quibus vel constans vel anticipata mensium evacuatio crudelem hunc reatum à sanguine vindicare videatur ; cum vel in ipso profluvii tempore nonnunquam excruciantur. Quia à retentione fuliginum, sanguis jam tenuior, in hac commotione lunari fusus magis, & accensus, & in quamvis partem moveri inclinabilis, facile, vel à passionibus irritatus, vel accidentali pulmonun distentione allectus, recurrere & spatium ampliorem in pulmonibus occupare suadetur: præcipue si evacuatio consueta fusioni non proportionetur. Plures novimus fæminas, quibus ætate juvenili, diu mensium suppressione laborantibus, cum per uteri vasa postea natura evacuationem conata fuerit, quavis levi occasione, aliquando nulla evidenti causa, in ipso profluvii initio, sanguis in momento pæne ad superiora

recur-

recurreret; neglectisque tramitibus ordinatis, vel pulmones & cor aut cerebrum impetuose peteret. Imo quamplurimæ perpetuis Cephalalgiis dum fluant menstrua, à fusione sanguinis nimia vexantur.

Præterea cum fæminæ passionibus magis sint subjectæ, mirum non est si illorum effectibus magis obnoxiæ redduntur. Muliebris calor languidior & pauciores & debiliores generat spiritus, qui ut objecta male plerumque apprehendunt, sic & debilioribus argumentis phantasiæ & rationi satisfaciunt: atque ideo majus in illas dominium exercent passiones. Quomodo passiones sanguinem ac spiritus conturbant atque huic affectioni ministrant, supra ostensum est.

Sed hic quæri poterit, cur pulmones distensioni huic à sanguine fervidiore magis aliis partibus sint obnoxiæ?

Pulmones ideo magis copia hac gravantur, quia in illis ampliora sunt vasa, parenchymate dilatabili & spongioso circumducta, adeo ut facilius in eorum motu continuo distendantur; dum cætera viscera minoribus vasibus strictisque

que parenchymatum cancellis conclusis gaudeant.

Denique Mulieres malo huic proniores pulmonum gratia dicantur: quia in fæminis angustius pro illis in thorace à natura conceditur spatium, quam viris; quorum thorax multo amplior distentis & inflatis pulmonum lobis facile cedit. In fæminis vero quod sint arctioribus constricti cancellis, cum accidentali quacunque sanguinis fusione magis quam par erat extendantur vasa; exigua pectoris cavitas pulmones inflatos ita comprimit; ut nisi septum largiori & magis frequenti instaret motu, spacium distensioni illorum proportionatum non inveniretur. Cum vero tenuior illarum sanguis subito rarefactus nimium pulmonum vasa infarciat, propter cavitatis angustiam relaxato diaphragmati non cedunt pulmones: quia tali temporis intervallo depleri nequeant, ut ascendenti septo locum darent. Hinc ut fuliginum sanguinisque furentis excandescentiam tam in pulmonibus quam in corde evitet natura, Septum rursus ad sui ipsius contractionem, ut frigidum inspiret, solicitat. Atque hinc augetur infarctus,

infarctus, ac suffocatio sequitur. Quæ omnia à largiori thoracis masculi cavitate antevertuntur.

CAP. IX.

Quare in omni sanguinis fusione & febribus non invadit hystericus paroxysmus.

IN febribus non semper excitatur hic affectus (licet convulsio aliquando superveniat) quia sanguis, febrili ardore absumptis tenuioribus ejus particulis incrassatur potius; ut tardiori progressu vasa permeet, non fulguris instar in partes irruat.

Deinde in hoc affectu sanguinis accensio & irritatio subita est; & in laxos pulmonum lobos in instanti pene proluit, eosque cito distendit.

Materia autem febrilis accensa paulisper vitalia affligit, & sanguis in corde accensus non tantum in pulmones irruit, sed & in singulas Microcosmi regiones distribuitur, vasaque omnia æqualiter distenduntur, sanguis ille qui paulisper

lisper excandescit, celeritatem & frequentiam pulsus motui diaphragmatis respondentem excitat; ita ut pulmones frequenti pulsu exantlati & ab infarctu illo instantanéo liberati, non ultra septi regulationem adiguntur, sed ad diaphragmatis relaxationem sponte decidunt.

Convulsio autem febrium tam malignarum quam aliarum comes nonnunquam reperitur, quia à febrili calore cerebrum occupante, spiritus accensi irregulariter & inordinate musculoso generi dispensantur. Cum scilicet vi morbi adeo perturbantur facultates animales, ut spiritus nec dirigere, nec cohibere poterint; sed furiose & subsultim effluentes, nunc hos, nunc illos contrahunt musculos, ac motus in partibus irregulares edunt. Quæ diutius rigidæ & contractæ maneant, si spiritus flatulenti una cum animalibus profluunt.

CAP.

CAP. X.

30. ***Quomodo ſpiritus animales in cerebro & nervis repoſiti in ſanguinem cæteroſque humores & in corpulentiora muſculorum corpora agere poterint.***

UT ſpirituum activitatem in ſanguinem, cæteraque corpora cognoſcamus, & ſic ut tertiam diluamus objectionem,naturam illorum dignoſcere ac delineare non inutile foret.

Spiritus animales (de quibus hic agimus) ſunt Atomi quædam, minutiſſimæ ſanguinis particulæ igneæ, attenuatæ, rarefactæ, calore ac fermentatione in cordis ſinubus exaltatæ, & cum ſanguine ſimul per arterias cerebro tranſmiſſæ, ubi per ſubſtantiam ejus variis Meandris rivuliſque tenuioribus diſcurrentes, energia cerebri propria elici-

eliciuntur, à sanguine separantur, & in meatibus ejus ad usum reservantur. Qui ob tenuitatem igneam vel densissima, magisque compacta corpora penetrare, eaque attenuare, dividere, & distendere queant; ob calorem partes dilatare & fovere poterint; ob activitatem, totum in momento percurrunt microcosmum, & nisi humiditate cerebri contemperarentur, densisque firmarentur membranis, cito evolarent, aut excandescentes singulas animæ actiones perturbarent. Cum parti alicui (purissima prius cerebri substantia depurati) communicentur; in canalibus idoneis, duris, crassis, intus vero spongiosis, nervis scilicet ducuntur. Nervi hi per totam, cui distribuntur, partem in tenuissimas fibras & filamenta divisi & sparsi, singulis particulis illius partis spiritus porrigunt ac distribuunt, quibus copiose si impregnentur fibræ, variorum motuum, ac singularum pene actionum fiunt authores. In ventriculi fibras copiose affluentes spiritus, eas distendunt, contractiores inde efficientes, ingestos cibos primo leviter amplectuntur, postea asperius paulo comprimunt, donec

donec tota chyli exprimatur massa. He-
pati cæterisque visceribus deducti, ca-
lore suo fovent, & sensationem quandam
impertiunt, unde propria alimenta di-
stinguere sapiunt. Genitalibus sparsi,
calore illic aucto, partes distenduntur;
unde copiosior sanguinis affluxus conci-
tatur; quo partes magis intumescunt;
spumescit sperma, & ad venerem pro-
itat. Cordis musculorumque fibris ob-
ati; quia carnosiores, laxiores, ac mol-
iores fuerint, nec obliquis (ut in mem-
branis) texturis implicantur, motum
conspectiorem edunt; cum illorum fi-
bras impleant, ad latus distendunt, &
inde contractiores factæ, partem mobi-
lem fixæ arripiunt; & motus nunc
tardus, nunc citatior efficitur, prout
spiritus copiosè aut parciùs in illas pro-
pelluntur. In sanguinem & humores a-
unt spiritus seipsos insinuando, & cum
spirituosis particulis uniendo illos tur-
bant & commovent; unde extumes-
cens sanguis aut humor, in quamcun-
que partem illi cedentem, ut spatium
rarefactioni proportionatum obtineat,
tuit. Nonnunquam spiritus partes
primo calefaciunt, & relaxant; poros
dila-

dilatando ; unde vasa ampliora reddita facilius majorem humorum admittant quantitatem, atque hinc caloris ac tensionis majus accedit accrementum ; & pars excandescens ad continui solutioné penè intumescit ; inde copiosior affluxus inflammationem accelerat.

CAP. XI.

4°. *Quomodo spiritus hi designatas partes petunt?*

Quomodo spiritus hi designatas partes sine deviatione , aut errore petant, & hanc, non illam agitant , hic inquirendum est. In convulsivis motibus licet regularitas illa non semper observetur , sed promiscuè nunc hunc, nunc illum distendunt musculum. In aliis ordinatis autem motibus, cum passionibus item subserviant , ad locos designatos , idque semper accurrunt. In ira vel pallet facies, aut intensius rubet ac intume-

scit;

scit; supercilia stringuntur, & contracta manus vindictam serio minatur. In tristitiâ facies torquetur, oculi obscurantur, fletus, gemitus & suspiria alta, ac crebra insequuntur: Lætitiæ comites sunt hilaritas, risus, oculorum vigor, ac vultus totius serenitas. Pudor erubescentiam, & oculorum dejectionem causat. Concupiscentia oculorum corruscationem & priapismum. Metus soboles sunt pallor, fuga aut consternatio; imo in omni passione, spiritus ad eas præcipuè tendunt partes, quæ passionibus commoventur. Neque motus hi eadem in omnibus animabus indicant pathemata. Canis quando subblanditur, caudam agitat, Leo cùm irascitur; complacentiam indicat felis caudæ erectione; timorem, ejusdem dejectione Canis. Effectus hi varii ac diversi, passionum comites sunt perpetuæ; quasi scientifice, & cum studio phantasia spiritus dirigeret, non ex accidentali missione contingeret: atque ideo directorem seu conductorem illorum in sequentibus explorare debemus.

Præclarus dominus *K. Digby* horum effectuum causas ita demonstrare conatur. Cerebrum (inquit) objectis affectum, cordi statim per nervos, spiritibus, à corde prius transmissis, plenos, illa communicat, unde spirituum circa cor fit contractio, vel dilatatio, secundum objecti naturam, & pulsus, vel augetur vel diminuitur. Hinc cerebro vicissim varia sanguinis & spirituum per arterias sequitur transmissio. Spiritus hi per cerebri Meandros discurrentes, humido ejus effluvio commisti & contemperati, tandē in ventriculos cerebri ex plexu choroeide expirant; ubi gravitantes, exinde in spinalem medullam decidunt; unde in cæteros nervos, vel antecedentes prementes, vel ipsi dilabuntur, & omnium motuum ista compressione fiunt authores.

Quod ad designatas partes sine errore tendant, ex varietate semitarum, à introitûs in nervorum circulis oriri putat: unde spiritus secundum diversas qualificationes, vel admittuntur, vel repudiantur; aut quia cordis contractiones vel extumescentiæ nervos ali-

quo

uos claudant, alios referant, & in
piritüum admissione electionem hanc
fficiunt.

Sed pace tanti viri non sic dubia e-
icta prosternentur.

1°. Enim sanguis, non spiritus à
nguine separatus à corde cerebro de-
andatur ; materia ex qua efficiuntur à
orde transfertur : ipsi spiritus in cere-
ro à sanguine separantur, & postea cor-
i per nervos communicantur.

2°. Ex plexu choroeide non expi-
int spiritus in ventriculos cerebri, sed
allecto sanguine in substantia cere-
i, igniculi hi tenuiores separati in
ad usum conservantur. Ventriculi
item nec illos retinere, nec ad nervos
stribuere poterint. Cum à sinubus
sce ad palatum retròque versus cere-
ellum ad glandulam pinealem ex-
orsum patent exitus insigniores : un-
hic contineri ac conservari neque-
t.

Nervorum etiam origines à cerebro
oducto, seu à cerebri & cerebelli
ocessibus unitis ducantur omnes, non
ventriculis: atque ideo in nervos in-
migrare nequeant spiritus. Ventri-

culorum uſum eſſe cerebri excreta, ſeroſas ſanguinis partes, à reliquo in nutritione ſeparatas colligere ac retinere, alibi denunciavimus.

Præterea in ſpiritibus tantam inveniri gravitatem qua preſſionem illam, ac tam veloces, eoſque diu continuatos motus efficiant, haud poſſibile videtur. Gravia etiam in deſcenſu equalitatem quandam, cùm in eodem verſantur medio ſervant, neque nunc tarde, nec celeri agitantur motu; & è contra à præcipiti, ac rapidiori curſu ſtatim tardiori ſiſtantur greſſu.

Spirituum motus etiam non ſemper deorſum fertur, ut gravitate agant, ſed ad latus, aut ſurſum non minori velocitate advolant, quam deorſum. Cythariſtarum aut chelyſtarum digiti ſurſum elati, non tardiori aguntur paſſu, quam profugorum pedes.

Spiritus etiam eodem nervi ſurculo ad muſculum prolati unico illo muſculo diverſos excitare poterint motus. Digiti quatuor diſtenduntur ab extenſore muſculo, oſſis humeri tuberculo externo affixo, in quem unicus tantum ner-
vorum

vorum surculus (scilicet primus ab interno ramo quarti nervi brachio exporrecti) unde spiritibus impregnetur, implantatur ; a unico etiam musculo, pari nervorum numero animato flectuntur. His tamen musculis, digitos varie agitat cytharista, primum mobilem tenet, passu tardiori tertium, quam citissime secundum digitum ad libitum etiam movet. Index seu primus digitus in ira, seu comminatione porrigitur, medius in derisione, & infamiæ nota habetur,

(---*Mediumq; ostenderet unguem*)

cæteris omnibus contractis & immotis. Quam in digitorum motu varietatem, à compressione spirituum ob gravitatem solam conciliatam oriri multum dubitamus : cum iidem spiritus per eundem transmissi nervulum ope unius etiam musculi, diversos imo contrarios,motus edere nequeat.

Deinde in dissectionibus anatomicis nulla in nervorum spongiosis canalibus reperitur varietas, qualis à nobili autore excogitatur.

Neque magis probabilis erit illa nervorum clausura, ex pulsuum varietate

orta. Cum inter nervos & arterias nulla sit communio; longeque sæpius à seinvicem progressi, neutri opem ferre, vel alterutrum turbare poterint.

Præterea motus nonnullarum partium, præcipuè celeritas motus, crebris experimentis & longa assuetudine acquiritur; qui ab ordinario spirituum affluxu (multo minus à nervorum clausura) non expertis nullo modo perfici potuerint, qualis est celeritas illa in chelistarum digitis. Necnon in lusu illo puerorum, quo una manu pectus perfricare, alterâ frontem percutere conantur. Licet intensio & imaginatio valida satis, & ad motum perficiendũ maxime solicita fuerit; non assueti tamen, vel ambabus & pectus & frontem perfricant, aut ambabus percutiant manibus, consentientibus spiritibus ad eosdem in utraque manu musculos transmissis. Neque multum hic aberrare videar, si quemlibet animalis motum voluntatis dictamen insequentem experientiæ prolem appellem.

Hisce circumsepta difficultatibus prædicta opinio cùm sit, ad ulteriorem horum motuum causæ disquisitionem facile,

facile, non meliori forsan successu, persuadebimur.

Spirituum itaque in motu directorem alium quam *animam* ipsam ex modo & mediis agendi elicere non possumus. Quæ a Philosophis *tota in toto, & tota in qualibet parte* existere dicitur. Existentiam autem illam & habitaculum in spiritibus stabiliri, per singulas corporum particulas dispersis judicamus. In tugurio enim materiali & corpulento, inter partes tangibiles incarcerari, minimè cum spirituali animæ essentia convenit; neque revera sine mediis, alter in alterutrum immediate agere poterit; secundum axioma illud Philosophorum. *Materiale non agit in immateriale.* Spiritus itaque qui exactissima in corde ac cerebro præparatione, ac subtiliatione omnem omiserunt tangibilitatem, media fiunt idonea quibus anima in tangibiles corporis partes operari, & corpus vicissim suas animæ communicare affectiones poterit. In quodcunque itaque corporis latibulum pervagantur spiritus, animam inseparabilem & dirigentem semper comitem

obtinuerunt. Quæ nullarum partium ignara, semitarum singularum deviationibus & labyrinthis satis instructa, mirum non est, si in omnes quas velit tramites sine errore aut deviatione sequaces ducat spiritus; eosque ad libitum in furorem exagitet, aut reprimat rursus & demulceat.

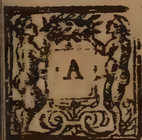

DE

Affectione Hypochondriaca.

EXERCITATIO II.

CAP. I.

Ffectio Hypochondriaca cùm uterinæ suffocationi effectus non absimiles sæpe producat, cum illa non immerito cognationem habuisse, antea pronuntiavimus. Imo sæpe in mulieribus ita confunduntur symptomata, ut à peritissimis vix distingui poterint medicis. Cujus naturam ab intempe-

rie calidâ & siccâ vasorum mesenterii, hepatis, & præsertim Lienis dependere vulgò æstimatur; atque ideo semper *Lien* male audit, & omnium inde symptomatum emergentium author esse creditur. An vero tantorum reus sit facinorum, hic ex historiâ affectionis hypochondriacæ brevi inquirere operæ pretium fuisse animadvertimus.

Affectio hæc ex syndrome plurium concinnata symptomatum; in temperamentis præcipuè cholericis habitu corporis tenuiori melancholico dicto furere cernitur. In ætate media circa annum trigessimum, usque ad vitæ nonnunquam terminum producta, plerumque invadit; pueros aut adolescentes rarius aut nunquam.

Mares magis ac frequentius affligit quam fæminas, in his verò magis incurabile habetur malum; cui sæpissime supervenit uterinus affectus, aut conjungitur; scorbutus his sæpe jungitur, & fluor albus in fæminis.

Morbus non minus antiquis, quam neotericis notus medicis: hoc licet sæculo frequentius grassatur, adeò ut in omnium ore & scriptis inveniatur, ac pro-

pro communi quadam calamitate, & ſeminario quodam omnium penè morborum habeatur. Ab Hipocrate ἀγαννικῆς *morbus ſiccatorius* dicitur. A recentioribus Hypochondriaca affectio, quia præcipua ſymptomata in Hypochondriis laborantes excruciant; quæ ſic a ſcriptoribus ordinantur. In partibus naturalibus conſpiciuntur hæc.

10. Ventriculus ſemper ſe male habet., & multa circa eum mala apparent ſymptomata, cibos ferre nequit, ſed male coquendo, in materiam nunc aqueam, acidam, acerbam, ponticam, nunc viſcidam mutat. Quæ in ventriculo relicta, nunc ſurſum repit, & os ac linguam ſaliva & humiditate aquea copioſe replet, ut continuò expuere cogantur ægri; ſæpe etiam vomitu rejicitur pituita viſcida, & acida. Hæc ſæpe in ventriculo humorum præcedit ebullitio, & inde flatuum copia excitatur, qui miro quodam boatu continuo eructantur; vicinas verò diſtendunt partes, ſcilicet Hypochondria; ac tantam circa præcordia anguſtiam & anxietatem concitant; ut ægri interdum in lypothymiam incidant. Quæ

non

non prius demulceantur symptomata, quam quod in ventriculo fluctuat, vomitu rejiciatur; quod verò tenuius & vaporosum in venis reperitur, per poros discutiatur; quod interdum cum horrore febrili accidit, quem calor, cum sudore viscido evanescens sequitur.

Dolores etiam ventriculi adsunt vehementes (qui nonnullis ad dorsum usque procedunt, ut ab ægris, imo incautis medicis sæpe pro nephriticis habeantur) qui interdum jejunos, & interdum etiam á cœnâ molestant; nec cessant prius quàm cibos crudos & pituitam acidam, ferventem, viscidam & sibi cohærentem vomitu rejiciunt. Cùm jejunos anxietates & dolores hi affligunt, cum nauseâ & perpetuo vomendi desiderio torquentur miseri; nec quidquam speratur levaminis, priusquam potus vel ciborum ingestione refrænatur ebullientium humorum furor.

Alvus semper adstricta est, & pigrè sua deponit excrementa; unde flatus retenti abdomen & hypochondria tendunt; dolor, fluctuatio, rugitus & murmura in sinistro latere audiuntur:

Fæces

Fæces bubuli ſtercoris non abſimiles, plerumque nigras, terreſtres, limoſas & quaſi argilloſas reddunt, pituita viſcida & tenaci permixtas, quas non niſi acrioris medicamenti ope facultas expultrix rejicere poteſt. Interdum tamen ſi humores acriores reddantur & exaſperentur, fluxus excitatur alvi, nunc biliosum humorem, nunc melancholicum admixtum habens.

Æſtus in hypochondriis, & quaſi inflãmatorius affectus moleſto ardore & fervore interno, in hypochondrio, nunc uno, præſertim ſiniſtro, nunc utroque ægros affligit. Qui ſe magis exſerit, cùm ingeſtis aliquo modo agitentur humores; cùm largiori potu, aut multiplici ciborum varietate infarcitur ventriculus: tunc malæ præcipue accenduntur, & tota facies rubore affunditur, & incaleſcit.

Urina nunc tenuis eſt, paroxyſmi inſtantis indicium, ſine ſedimento & inconcocta; plerumque turbida, craſſa, rubra, acris, interdum fætida. Quibus urinis ſæpe materia aduſta, ſalis particeps, quam tartarum appellant, copioſe excernitur; & arenularum rubrarum

inſtar

inſtar parietibus matularum adhæreſcat; ægriſque calculi metum adferat. Adustam hanc materiam ſabuloſam, ad latera matulæ hypochondriaci cujuſdam, in ſtellarum figuras hexagonas, non ſine ordine conſperſas, exactiſſime formatam vidimus. Nigra urina plerumque morbum ſeu paroxyſmum ſolvit. In vitalibus hæc cernuntur.

Adeſt anxietas, cui ſæpe accedit lypothymia, cordis palpitatio, velox & inordinatus cordis & arteriarum motus; pulſus varii, duri, nunc tardiores, nunc concitatiores, frequenter intermittentes excruciant ægros, ut jam de ſalute planè deſperare ſoleant.

Pulſatio præterea in hypochondrio ſiniſtro, præcipue poſt motum vehementiorem aut iram affligit.

Palatum, lingua & os exiccantur multum, & non levis continuò excitatur ſitis.

Reſpiratio difficilis eſt, præcipue ſi inſueto modo commoveantur. Dolor & conſtrictio in pectore ſentitur, qui ſuffocationem minatur; multumque ſolicitos reddit ægros.

In capite doloribus ita vexantur, ut

cere-

cerebrum é cranio evelli conquerantur. Vertigine & mania inde sæpissimè laborant. Si diuturni dolores sint cum vertigine associati, in Epilepsiâm & convulsiones, vel cæcitatem, interdum in utrumque, nonnunquam in apoplexiam incidunt. Memoria aboletur, circa oculos caligo obversatur; aliis aurium fit sonitus, loquela deficit, & lingua quasi rigere sentitur. In nonnullis metus, tristitia, falsa imaginatio excruciat, ut se fascinatos, aliisve afflictos morbis facile credunt. In membris lassitudines spontaneæ, quietem affectare, & ad motum tardiores efficiunt. Dolores insignes & vellicantes in extremis digitis, tam manuum quam pedum, ac formicationis sensus & stupor excitantur.

Vigiliæ molestæ & somnus perturbatus cum insomniis terrore plenis, præsertim post mediam noctem molestare solent: ad mediam noctem dormientes satis bene, postea vigilant. In quibusdam verò post tertiam vel quartam horam, iterum manè succedit somnus.

Post pastum facies rubore conspersa, multum

multum accenditur nunc universim, interdum circa genas & nasum solum coruscavit rubor.

Symptomata hæc omnia non in omnibus reperire licet: sed alia in aliis, nunc pauciora, nunc plura apparent; & licet semper hâc laborantes affectione subinde aliquid mali de quo conquerantur, habeant; qui ea tamen graviter afficiuntur, vehementioribus interdum infestantur paroxysmis, cum symptomata, vel præcipua, increbuerunt.

Affectus difficilis est, & quo vix alius tanta symptomatum varietate & ægro & medico plus negotii facessit. Ab alvi tamen laxitate moderata vomituque cum εὐφορίᾳ vel narium hæmorrhagia, hæmorrhoidum apertione, mensium in mulieribus profluvio, aut varicibus sæpe expectatur remedium. Sin verò contumacissime opem recuset medicam, vel in scorbutum, aut hydropem degenerat; vel in febres, hecticæ non absimiles incidentes, tabidi moriuntur.

Remedia quibus morbum hunc profligare conantur medici, sunt venarum apertio,

apertio, natura vel arte, instituta; eamque per hæmorrhoides præcipue, maximam adferre utilitatem animadvertunt: an verò ab internis vel externis non multum interest: natura externas etiam commodè referat, per easque sanguinem serosum, & salsum sponte evacuari, ab hypochondricis facile intelligamus, plurimumque prodest. A reliquis in brachio, vel alibi venis detrahere, ni simul adsit plethora, aut circa viscera φλόξωσις aliqua reperiatur, nulla cogit necessitas.

Medicamenta levia vel per vomitum aut sedem subducentia semper in usu sunt: fortiora omnia vitanda sunt, ne exasperantur humores, & malum inde crudelius affligat.

Amara omnia prosunt, dulcia & acida inimica; ideoque cichoreum, absinthium, centaurium minus, gentiana ex numero opem ferentium habentur.

Diuretica prodesse sperant, cum natura talem instituente evacuationem, ut plurimum sanitas restituitur pristina. Hisce non cedenti remediis, efficacissimis

mis iſtis chalybe, acidulis & thermi: occurrendum eſt.

Nocent omnes in dieta errores, ſ potu præcipue vel cibis nimia varieta te peccetur, aut copia ventriculus obruatur; præſertim ſi flatulenta qualia ſunt fructus horrarii, acida muſta, & non defæcata cerviſia, ve fortiores nimium liquores copioſe in gerantur, vigiliæ nimiæ, exerciti immoderata, aut vita ſedentaria, anim nimia intentio, & lucubrationes præ ſertim à cœna, animi pathemata gravio ra affectum hunc vel producere, ve præſertim fovere & augere ſolent.

CAP.

CAP. II.

De parte affecta.

ABſoluta ſic morbi hiſtoria in partis affectæ & cauſarum inquiſitione laborandum eſt.

Antiqui medici affectam partem fuiſſe ventriculum (ut ex Hipocrate & Diocle pateat) cogitarunt: & tali charactere deſcripſerunt. Hip. 2. de morbis ic affectum hunc delineavit, non inediam, non cibum ſumptum ferre poteſt, ed jejuna quidem rugitum viſcera elunt, ventriculi os movetur, & alias aria vomit, bilem, ſalivam, pituitam, & acutum ac poſt vomitionem aliquanliſper melius habere videtur, ubi autem ibum ſumpſit, ructus adſunt, cum ruore incenditur, ſe ſemper copioſum lvi recrementum dejecturum putat, um vero deſederit flatus infra demittur; caput dolore vexatur, totum corus velut aciculis pungi videtur, crura ravantur, debilitantur & minuuntur, ebiliſque evadit.

Dioclem

Dioclem (referente Galeno) ventriculum affici cogitasse luculenter constat. Oritur, inquit, alius à ventriculo morbus qui ab aliis melancholicus, ab aliis flatuosus nominatur, quem sumpto cibo maxime coctu difficili sputum multum comitatur, item ructus acidissimi, flatus, æstus in hypochondriis, fluctuatio non illico, sed cum retinuerint: interdum ventriculi quoque vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum usque procedunt, concoctis inde cibis quiescunt, mox aliis cibis ingestis eadem revertuntur accidentia; quæ interdum â cœnâ molestant, atque evomunt crudos cibos, & phlegmata subamara, calida & acida, adeo ut dentes torpedine afficiantur. Galenus Lienem accusat, quasi per idiopathiam ipse, cæteræ vero partes per consensum â liene laborarent, totaque pene medicorum cohors, quasi in verba magistri jurassent, in lienis infamiam conspirasse videntur. Atque illum chyli partem terrestrem per ramum splenicum rapuisse, & melancholicum succum superando reponere statuunt, unde tumidus in ventriculum per vas breve succum illum

lum acidum effundit; ac ſingulorum fit author ſymptomatum in hypochondrio ſiniſtro enaſcentium.

Alii in Meſenterio obſtructiones accuſant, quaſi chylus in ventriculo detentus, ob defectum ſuctionis venarum, incraſſetur, & terreſtrior fiat: ut inde ſanguis generetur fæculentus, totius mali author crudelis; unde vaſa Meſenterii obſtructa magis, ſuctio tandem omnino depravatur.

Alii cavitates quaſdam extra ventriculum in omento & alibi effingunt; quibus ſedem huic figunt imperialem: Neque mirum proinde habeatur, ſi in curatione tam difficilis morbi diu hæſerunt medici, cum de loco affecto tam male inter ſe convenire videntur.

D. *Hecſtieterus* ſtrenue ſatis lienem à reatu vindicare videtur; & ventriculum cum Diocle condemnat, cujus argumenta non contemnenda ſane decad. 5°. videatis. Lienem verò ſanguificationis organum à ventriculo chyli partem tenuiorem ſuxiſſe, non ſuccum acidum melancholicum in illum expuere judicat.

Actio, inquit, læſa ventriculum non lienem

lienem laborantem indicat. A ventriculo vomitiones, nausea, flatus & murmura, non à liene ortum petunt, & vere quidem læsum ventriculum ostendunt. Cui & non impertinenter quidem addere possumus Actionem Splenis prius cognosci debuisse, quam læsam pronuntiamus. Designata enim illi officia Sanguificationis, aut succi melancholici separationis, competere nequeant. Neq; aliud adhuc enumeratur officium quod in affectione hac depravari declaremus. Si itaque officia & actiones lieni â medicis assignatæ, illius non sunt, ut alibi & infra fusius docebitur: & illæso liene ventriculum in hoc malo semper affectum fuisse; illum neque partem affectam, neque mali causam fuisse sequetur: sublata enim causa tollitur effectus.

Doloris symptomatumque maxime urgentium situs idem testabitur; quæ licet in sinistro audiuntur hypochondrio, ventriculum non excusant, licet eadem sede cum suis venis & arteriis lateat Lien; In ventriculi enim cavitate fluctuationes, murmura, & rugitus liberius commoveri poterint, quam in angustissimis lienis vasibus.

Labo-

Laborantium præterea digitus dolo-
em antrorſum magis circa ventriculi
undum, & coli inteſtini reflexionem,
bi verſus renem ſiniſtrum reflectitur,
c lieni cedens adnectitur; ubi ſiſtantur
atus, & murmura audiuntur; vergere
ocet Splen ad poſticas magis locatur
artes, ubi ut ſitu â dolente ſejungatur
arte, ſic neque à longioribus emplaſtris
ubuli ſplenis formam referentibus,
uaſi illam obtinuerat figuram & ſitum;
uidquam alterari judicamus; cum ven-
riculo magis quam lieni applicari vi-
entur.

Deinde doloris vehementia ſitum in-
er partes ſenſibiles oſtendit, qualis eſt
entriculus & colon; non in liene, qui
el nullum, vel obtuſum obtinuit ſen-
um: In liene itaque partem affectam
venire haud liceat.

Meſenterii neque vaſa obſtructa af-
ectum hunc Hypochondriacum conſti-
uere poterint, ideoque nec hic partem
veniri affectam pronunciamus.

Vaſa Meſenterii ſunt vel arteriæ &
enæ, vel vaſa lactea: arterias & venas
lum, per Meſenterii vaſa, ignotis ad-
uc lacteis, intellexere ſcriptores.

Atque

Atque hæ obſtructæ ſanguinem recte quidem diſtribuere nequeant; ſed quomodo inde mali hujus authores eſſe cenſeantur,nondum conſtat. Diſtributio impedita ſanguinis, ſucci ſcilicet,alimentarii, tabem forſan in partibus quibus proferre debuerunt obſtructa vaſa, conciliare poterit; tanta inde ſymptomatum ſeries luxuriare nequeat. Vomitus,acidus, fluctuatio, murmura, rugitus ſyncope, delirium ſine febre, *&c.* à vaſe obſtructo nequaquam petunt originem. Si hinc ſuctionem impediri dicant chyli à ventriculo; unde incraſſari & incaleſcere, ſanguinemque talem lentum ac melancholicum confici,, atque inde omnium ſymptomatum authorem fuiſſe exiſtimarunt: dicimus vaſa hæc non in ventriculum ſed inteſtina implantari:Neque(uti ſomniarunt)chylum eliciunt ab inteſtinis, ſed arteriæ hiſce ſuccum attulerunt alimentarẽ, & venæ ſuperfluum à nutritione reducunt, & in Portam refundunt. Vaſa lactea chylum ſeparant; atque ſic vaſa illa meſenterica à reatu tali excuſantur.

Si in lacteis obſtructiones accuſant, non meliori ſucceſſu locum invenient

affectuum

ffectum: quia denegata chyli transmissio, talem forsan totius, non tantam symptomatum complicationem conciliaret.

Neque magis confictæ cavitates extra ventriculum in omento, aut vasibus circa lienem, hepar aut stomachum, historiæ hypotheses solvunt; cum vitia ista quæ extra vasa consistant, ut in eâ facile effundi, & proinde in corpus hinc inde diffundi non possint; tot symptomatum, quot in affectione hypochondriaca animadvertuntur, causæ esse non possunt: imo plerumque non nisi in mortuis cognoscuntur, cum in partibus ignobilibus consistant; & observationes Medicorum docent, plurimos qui talia Mesenterii, omenti, pancreatis *&c.* mala passi sunt, de affectione hypochondriacâ conquestos non esse: vomitiones acidæ, & ructus â materia, hinc in ventriculum effusa, causari nequeant? quia ductus nulli reperiuntur in dissectione, quibus ea communicetur materia. Locus itaque in quo affectus hypochondriaci causa contineatur, talis est constituendus, quo humores hinc inde fluere possint. Ideoque nec in hisce cavitatibus imaginarius,

 ginarius,

ginariis, morbi hujus crudele hospitium est inquirendum.

Quam itaque partem, sedem morbi aliam præter ventriculum constituam? Hippocrates & Diocles ventriculi morbum denominant. Symptomata omnia à ventriculo male affecto, illæsis cæteris, oriri poterint. Præterea assignati jam loci nequaquam historiæ hypotheses solvunt, cum ex supposititio falsoque principio stabiliantur, ex ignorantia scilicet officii lienis, ut supra ostensum est.

Quid aliud itaque agendum est, quam ut infamiam, qua lienem & Mesenterium immerito calumniati sunt Medici, in ventriculum debilem, relaxatum, & in officiis oberrantem figamus? quomodo vero ibi generatur causa Mali, infra docebitur.

CAP.

CAP. II.

De Affectionis Hypochondriacæ Causis.

CAusam hujus affectionis immediatam, esse Melancholiam, à liene in ventriculum immissam, unanimo consensu suffragarunt omnes pæne Medici: per melancholiam, humorem salsa, acida & amara qualitate impregnatũ, qui vomitu ejicitur, intelligunt. An vero talis naturaliter in homine sano generetur, statim erit inquirendum.

Diocles licet morbi sedem in ventriculo posuit, causam fore venarum mesaraicarum obstructionem & calorem seu inflammationem pylori voluit, sunt & hodie plurimi, qui nihil nisi obstructiones in singulis pæne morbis accusant.

Alii intemperiem partium naturalium, hepatis, lienis, & ventriculi dam-

nant. Humores illos crassos, viscidos, in-
star glutinis qui vomitu rejiciuntur â fri-
giditate ventriculi generari fatentur; sed
a vitioso sanguine à liene nutritus, rectè
suum officium exequi nequit, ideoque
tales humores & generat & accumulat
ventriculus. Alii vero ventriculum ca-
loris & siccitatis arguunt, quasi suo ca-
lore chylum incrassando, obstructionum
& flatuum inde causa foret. Qui ven-
triculi frigiditatem accusant, in hepate
& liene præsertim, vasibusque, quæ ab
illis ad ventriculum tendunt, intempe-
riem siccam & calidam esse conten-
dunt. Atque ita ἀντιπαραξίαν quandam
inter ventriculum frigidum & viscera
calida fuisse statuunt; quam non solum
difficilem reddere curam, sed & pug-
nantium singulorum symptomatum au-
thorem esse cogitarunt.

Causam vero præcipuam, â qua causa
proxima, humores scilicet vitiosi, ge-
nerantur, esse lienem statuunt singuli;
licet hepar quandoque non extra cul-
pam sit, ventriculum vero etsi ad mali
hujus generationem facere possit; non
tamen causam proximam esse, sed re-
motam; quatenus chylum pravum sup-
peditat,

peditat, quo viſcera naturalia obſtructa intemperie calida & ſicca laborent.

Si vero Morbi ſymptomata, & pars affecta recte perpendantur, cauſam hujus mali proximam eſſe ventriculum, debilem, relaxatum & male coquentem; non lienem alimentum ventriculo ſuggerentem vitioſum, facile erit oſtendere, 1°. Quia lien non ſanguificat, nec ventriculi eſt promptuarium, uti alibi oſtenſum eſt. 2°. ſi tale fuiſſet adeptus officium, ventriculo, cæteriſque partibus accuſatis alimentum ſuppeditare nequeat, quia vaſa omnia quæ cum ventriculo communionem habere videntur, venæ ſcilicet, præſertim decantatum illud *vas breve*, non à liene ad ventriculum tendunt, ſed è contra â ventriculo verſus lienem ſpectant; uti Valvularum ſitus, ſanguinis à ventriculo refluxum verſus lienem facile admittens, non è contra, manifeſte docebit. A vitioſo itaque nutrimento à liene communicato ventriculi officia non deturbantur: Nec eo nomine mali hujus cauſa judicari debuit Lien.

Affectionis hujus neque cauſam habere lienem poſſe judicamus, ſi revera

illud alterum quod effingitur officium fit adeptus: nempe si ad usum stomachi, succum melancholicum à sanguine separet. Quia si talis in sano corpore naturaliter inveniatur humor: quærere tamen licet ad quem finem talis in ventriculum effunderetur succus; nihil temere evenisse putandum est. Vel in ventriculum tanquam excrementum effunditur, vel ut aliquod illi communicetur bonum, vel ad propriam nutritionem, aut ad usum publicum, ad concoctionem facilitandam utile. Non ut excrementum in ventriculum deponitur: per venas fieri nequit, cum ut dictum est, valvulæ omnem à liene transmissionem denegant, neque vas aliud excretorium illi peculiare conceditur, quo in ventriculum, aut in aliam aliquam partem hoc deponat excrementum; ergo non separat melancholicum succum sub excrementi notione. Neque 2°. ut aliquod ventriculo præstet officium; Illo non nutritur, omniaque sine illo recte sua peragit officia. Ingestos comminuit cibos, benè coquit, neque deficit appetitus. Imo è contra si casu talis in ventriculo succus hospitatur acidus,

acidus, appetitus ſtatim dejicitur, digeſtio depravatur, ructus nauſeant acidi, fermentatio perpetua flatus ac vapores excitat, uti infra monſtrabitur. Non itaque ad uſum publicum in ventriculum à liene tranſmittitur ſuccus iſte.

Quod ad viſcerum obſtructiones attinet, neque haſce affectionis hypochondriacæ cauſas fuiſſe primarias judicamus. Obſtructiones vel in vaſibus, vel in parenchymatum poris fiunt, unde humores libere percurrere nequeant; hinc ſi ſucci alimentaris impediatur diſtributio, contabeſcunt partes: ſi humor excrementitius in parte aliqua retineatur, intumeſcit, & inflãmatio forſan & abſceſſus, aut, ſi frigidi fuerint humores, ſcirrus ſequetur, vomitiones acidæ, eructationes, murmura, mœſtitiæ, vanæ imaginationes, convulſiones, reſpiratio difficilis *&c.* raro aut nunquam inflammationis in hepate aut liene, multo minus non diſtributi alimenti ſunt affectus.

Qui à partium naturalium intemperie hujus mali originem quæſiverunt; parti ali duntaxat contenti, immediatam illius non invenerunt cauſam; omnis

enim hepatis, lienis, aut ventriculi intemperies affectionem hypochondriacam non semper progenuit; Imo sæpè mali hujus originem insequitur. A viscosa, acida, ac lenta pituita obstruitur hepar, aut lien, aut pancreas; obstructionem sequitur intemperies; atque hinc forsan malum augeri posse, non illi debuisse originem arbitramur; Uti infra monstrabitur. Ventriculi intemperies humida fibras ejus relaxare poterit, ut contentos cibos ritè egerere nequeat; unde acorem contrahunt: sed hæc causa est remotior, non immediatus mali progenitor. Ventriculum mali causam præcipuam esse diximus. In ventriculo autem fibrarum nimiam relaxationem & debilitatem præcipue peccare, malique causam proximam constituere existimamus. Unde ingesti cibi nec comprehendi, nec debito calore foveri, comminui, & in intestina propelli poterint: sed partes tenuiores & spirituosæ, à debili fibrarum compressione in intestina protrusæ, à visceribus avidissime per vasa rapiuntur lactea: neglectis aut saltem non separatis crassis, mitioribus & fibrosis particulis, nondum à ventriculo

concoctis

concoctis & dissolutis. Atque inde sanguis tenuior, flatulentus, ac nimium spirituosus fermentationi perpetuæ obnoxius, ob fibrarum partiumque mitium inopiam, assimilationi ineptus generatur.

Crassiores vero reliquæ ciborum partes ob moram in ventriculo longiorem, (dum debilis fibrarum ad expressionem non sufficiat compressio) in materiam lentam acidam & viscidam, ventriculi tunicis, sibique adhærentem degenerant, quæ à calore (non satis tamen ad digestionem activo) rarefacta, in flatus, ventriculum & intestina, præsertim Colon, & inde hypochondria distendentes abeunt. Quod in intestina viscosæ hujus ciborum partis protruditur, illorum tunicas oblinit, ut irritationis biliosæ non sensibilis, facultas sopiatur expulsiva, & excrementa non dejiciat. Neque sane per intestina ob lentorem sine stimulo facile dilabi poterint, unde alvi pigrities, & excretorum viscida limositas exoritur.

Si per lactea hujus quidpiam cum chylo tenuiore arripiatur; cum in secunda concoctione corrigi nequeat, in vis-

ceribus obſtructionum author eſt. In hepate vaſa obſtruit *cholidocha*, unde bilis à ſanguine non ſeparatus, aciditate hujus materiæ irritatus, fermentationem atque inde fervorem & tumultum in tota ſanguinis maſſa excitat, unde tenuis admodum, flatulentus, multumque fermentatione commotus ſanguis, fulguris inſtar, ſingulas percurrit partes, eaſque conturbat, fervoriſque participes efficit. In pulmonibus bronchiæ ſpongioſumque parenchyma lento viſcidoque hoc infarctæ ſucco, difficilem reddunt reſpirationem. In extremis vaſa capillaria illo obſtructa, diaphoreſin impediunt, & inde febres excitantur, laſſitudines ſpontaneæ, & extremarum partium dolores.

Cauſæ remotiores ſunt quæcunque fibras ventriculi flaccidas & debiles reddere ſoleant; Eaque vel ab erroribus in dieta petuntur, cum cibi flatulenti ventriculi tunicas perpetuo ultra naturalem extenſionem diſtendant, ut ſe rurſus debito modo contrahere nequeant; ſed Debiles & flaccidæ â ſpiritibus, vix aut ægre tenduntur fibræ; unde ventriculus vel ſemper fit flatibus tenſus;

ſus (quod ut plurimum hypochondriacis contingere ſolet) vel emiſſis flatibus, laxus propendet & ſeſe conſtringere non poteſt.

Vel cum cibis nimium liquidis fibræ continuo imbuantur; vigorem tunc etiam & contrahendi potentiam amittunt; unde facile à flatibus diſtendi, ægre autem conſtringi poterint. Spiritus licet ſpongioſas illarum cavitates repleant & infarciant, contractiores tamen non efficiunt tunicarum fibras, quia liquidis tantummodo imbutæ, adeo relaxantur, ut ad latus facile tenſioni ſpirituum cedentes, iſta tenſione non abbrevientur, & contrahantur. Partes inferiores à ſuperiorum motu non ducuntur, quia naturalis particularum connexus in relaxatione infirmatur; quod fit vel nexum & continuationem quaſi infringendo, vel quia materia aliena & peregrinâ replentur pori, in quos particulæ commotæ recedere ſoleant: tunc motæ & diſtentæ priores, non inſequuntur poſteriores, quia ſpatium in quod moveri debeant, alieno, ſcilicet humiditate adventitia præ occupatur? Hinc potatores & bibaces malo hoc hypochondriaco

pochondriaco sæpissime laborant, quorum ventriculi, bibendi frequentiâ, corio similes in aquâ diu madefacto, fiunt laxi ac flaccidi ut cibos amplecti & constringere nequeant.

Naturalis etiam fibrarum laxitas & debilitas in ventriculo, ad hunc effectum generandum & accelerandum conducere potest. Hypochondriacorum liberis, etiam hæreditario jure malum hoc communicari cernimus.

Deinde laxas reddunt fibras ventriculi quæcunque spiritus, vel dissipant animales, ut nimia venus, magna sanguinis effusio, ægritudines longiores, frequentior hypercatharsis: Aut quæ ad alias solicitant partes, ut animi affectus, præcipue ira, curæ, mœstitia, exercitatio statim à pastu, vigiliæ & lucubrationes. Tunc fibræ minus quàm par est tensæ, cibos ingestos ægre amplectuntur, & in intestina debito non excludunt modo: sed in ventriculi fundo, quasi in sacculo, residentes, in succum acidum, viscosum & putridum commutantur; unde flatus gignuntur, dolores tensivos excitantes in hypochondriis & intestinis, præcipue colo, cujus cellulæ idoneum

flatibus

flatibus præbent hospitium.

Spiritus dissipant etiam, ventriculum maxime debilitant, fermentationem accelerant & augent, liquores calidiores, vina sæpius hausta; aquæ item spirituosæ, ut vini, cervisiæ, aut alterius cujusvis spiritus: hinc etiam potatores malo huic sunt obnoxii.

Evacuationes suppressæ hæmorrhoidum, vel mensium malum hoc generare poterint, spiritus circa ventriculum suffocando, aut calorem in visceribus augendo, qui ventriculi calorem, & spiritus dissipat; aut à viscoso chylo flatus copiose nimium excitat.

Neque hæc fibrarum laxitas in ventriculo solum cernitur, sed & intestina ejusdem debilitatis conscia, ad excludendas fæces non insurgunt, atque ideo pigra semper alvus fit hypochondriacorum; flatibus etiam tensæ, non se stringunt fibræ, ut promoveantur, & expellantur, sed distentæ & inflatæ diu manent; nunc universim per totum intestinorum ductum, & ut vesica suilla à pueris inflata sæpe inveniuntur & abdomen totum attollunt, nunc in particulis & gyris quibusdam stabulantur

flatus,

flatus, ibique ultra modum distentæ, tumores quosdam in abdomine, quos glandularum esse æstimarunt medici, excitant. Qui nunc statim evanescunt, nunc diu satis permanentes, nonnunquam semper percipiuntur cum fibrarum laxitas continuata in istis gyris & convolutionibus intestinorum, perpetuum flatibus concedat habitaculum & tumorem effingunt.

Restat jam ut causas hasce assignatas per morbi historiam examinemus, an hypotheses, scilicet, omnesque solvant objectiones; si non, ex sufficientium causarum numero, ut spuriæ & fictæ, sunt rejiciendæ. Sed ut examen felicius procedat, de lienis usu & officio quædam, de humore etiam melancholico quædam esse perquirenda, necesse est.

CAP.

CAP. IV.

De Lienis usu & officio:

DEscriptionem lienis anatomicam habetis in disquitione nostra *anatomica* talem. Figuram adipiscitur sedi suæ proportionatam, oblongiorem paulo & quasi ovalem, eaque parte quâ tumentem admittit ventriculum, cavus quodammodo occurrit, ab extra gibbus: longitudine sex, latitudine tres digitos æquat, crassitiem duarum habet. Substantia ejus ex sanguine inter fibras, quas habet innumeras concreto constat. In ventriculi latus sinistrum, paulò posterius versus renem spatium inter illum & coli reflectionem occupans, incumbit. Vasa habet, 1°. Arteriam ex cæliacâ insignem, per ejus substantiam variè dispersam, in plurimas ramorum soboles inter fibrosas complicationes diffusam, Venam etiam quæ portæ propago esse videtur, & arteriam associat.

In animalibus quamplurimis ad lienis portas solum pervenit, & in spongiosam lienis substantiam terminatur; quasi nihil aliud agere à natura destinata foret, quam ut sanguinem à poroso lienis parenchymate ad portas reciperet. Præter hæc propaginem nervosam à sexto nervorum pari obtinuit ac innumera fibrarum filamenta, tenuia, valida, variè inter se complicata, quasi retia multa simul implicarentur, utrinque interiori faciei adnata, ex quibus principium ducere videntur & totam pæne lienis constituunt molem, circa hæc carnosa quædam substantia leviter undique circumvoluta adhærens lienis parenchyma constituit porosum, & quasi spongiosum; foraminula interjecta, inania sicut in pumice, quædam majora, quædam parva habet. In quibus arteriæ (cum nervi ramusculis) dispersæ sanguinem copiosè effundentes, totam lienis irrigarunt substantiam, & inania illa & spongiosa foraminula sanguine fervidiore repleverunt, qui à venâ rursus lacunatur, & in portam effusus hepati mandatur. Præter

hæc

hæc nulla alia vaſa aut ductus novit Anatomia.

Ex hac lienis deſcriptione facile erit virtutem illam ſanguificam (hujus ætatis idolum inſigne) inter ficta ſplenis officia ordinare; cum vaſa nulla chylifera quibus à ventriculo, aut inteſtinis illi communicetur chylus invenerit diſſectio Anatomica. Si per vas illud breve venoſum transferri obiiciat *Hecſtetterus*, quia ſedationem famis inde citiſſimam fieri voluit *Piſo*: & diſtributionem liquidorum, clauſo adhuc pyloro, eſſe credibilem ipſe putavit; cùm vix hauſto potu é menſâ, qui eum copioſiùs hauſerunt, ſurgant ac aquoſam reddunt urinam. Vel quia in vivorum diſſectionibus, ſi vaſculum illud breve ligetur, verſus lienem detumeſcere ſtatim & vacuum eſſe invenias; verſus ventriculum verò turgere maxime ſanguine tenſum. Non tamen ſucco chyloſo hac via irrigatur lien: Quia hoc cæteraque vaſa venoſa à ventriculo diducta, inter ipſius tunicas diſpenſantur, nulla cavitatem penetrant, quibus chylum eliciant; ſed é minoribus ſurculis in truncos majores colliguntur & acce-

acceptum ab arteriis ſanguinem non chylum in ramum ſplenicum, (mirum itaque non eſt ſi à ligatura verſus ventriculum turgeat) atque inde in portam tranſmittant, hepati reducendum; nec quidquam illius portas lienis intravit. Neque potus mediante liene itinere breviori ad renes commigrare poterit quia nullum inter renes & lienem commercium admittit diſſectio: illud quod per arterias fieri exiſtimarunt, impoſſibile eſſe docebit circulationis ſanguinis doctrina.

Per vas breve itaque chylus lieni non cõmunicatur, neque magis lacteæ venæ huic officio miniſtrant, cum nullæ lieni concedantur. Neque revera illarũ opus eſt, cum officium illud ſanguificationis lieni affixum,non minus vanum & otioſum, quam impoſſibile ſit. Viſcera enim inferioris ventris ab illo irrigari (uti aſſerunt nonnulli) nequeant , cum nulla illis vaſa à liene diſtributa reperiantur ; quibus lienaris hic diſpenſetur ſanguis. Viſcera cuncta ſuas habent arterias, quibus alimentum à corde, non liene ſuppeditetur , & quod à liene per ramum ſplenicum tranſcurrit, in portam

portam deponitur, & ab hepate obſor-
betur uti ex circulationis doctrinâ faci-
le patebit. Neque minus impoſſibile
eſt iſtud cordi ſupplementum per ar-
terias à liene, quibus ſpirituoſior &
perfectior illi ad ſpirituum generatio-
nem deducatur ſanguis: alterum lie-
nis officium. Cuivis enim cui nota eſt
ſanguinis circulatio ridiculum ſatis vi-
debitur; ut per eadem vaſa ſanguis
impetuoſe in lienem â corde propelle-
retur, & ſimul per eadem etiam retro-
cedat & ſanguinem ſpirituoſum cordi
elargiretur lien: ſed de hiſce plura in
Diſq. Anat. videatis.

Neque idoneum pro ſucco melan-
cholico receptaculum haberi poterit:
licet in Diſq. Anatomica ſententiam
hanc ſtudioſè defendere conati ſumus;
ſummodo nullum aliud excogitare
potuimus officium. Sed cum difficul-
tatibus urgeri plurimis obſervavimus;
neque munus illud aptè lieni conveni-
re poſſe invenimus, non pigebit ab er-
roribus recedere & mutare ſententiam.

Melancholiæ hoſpitium conveniens
non datur in liene:

1°. Quia in omni excrementi ſepa-
ratione,

ratione, natura receptaculum ac ductu ordinavit, quibus quod vitiosum est, & separari debuit, excerni poterit: u in hepate vasa *cholidocha* & *vesicula biliaris*, bilem à sanguine separant, & in intestina excludunt. In renibus ad ser. separationem inserviunt *Pelvis*, seu cavitas illa in medio renum sita, *ureteres* & *vesica*. In cerebro ventricul sua exonerant excrementa. In liene verò neque cavitas pro receptaculo, neque ductus aut vasa, quibus immediatè excrementum deponi poterit in dissectione reperiantur. Arteriam solum insignem unica consociatam venâ cum nervi ramusculo obtinuit. Ductus illi ab Hippocrate assignati ad officium hoc exequendum, modo naturæ ordinario, nequaquam ad diurnam excrementi depositionem sufficere arbitramur, quia immediatè lienem non contingunt, & quod per illos in artificialibus excretionibus deponitur, non minus totum venosum genus lacunant, quam lienem. Menstrua nonnunquam vomitu rejiciuntur, aliquando ad nares ascendunt; non itaque excretorum uteri receptaculum haberi debuit vel

ven-

entriculus aut nasus.

2°. Si in liene generetur succus hic cidus sive melancholicus, & in ven-riculum effundatur ad appetitum ac-iendum, & concoctionem facilitan-am; In liene effectus aciditatis sive rmentationis eminenter illustraren-ır; in ventriculo remissius agerent. 1 fonte & loco generationis qualitates Ꜿtivitatem magis exerunt; cum verò aulisper à foco removeantur, frigescit rtus & debilitatur. In liene verò non lum deest activitas aciditatis, sed ıalitas illa omnimodò desideratur; lis nunquam si comedatur reperitur por: sanguis in illo ejusdem est sa-oris ac dulcedinis, cum eo qui in a-s corporis partibus invenitur. Sto-achi vituli tunica recens adhuc, vel mo exiccata, à mulierculis ad lac co-ulandum reservatur; illudque con-stim fermentat, exagitat, caseosam lligit partem, & à sero separat. At-e hoc agit per succum acidum fer-entalem illi adhærentem & infixum, em per menses aliquot, licet aquâ pius fuerit lota & macerata integrum servat & liquorem quemcunque eâ-

dem

dem tingit facultate, & non ſolum in vituli ſtomacho facultas hæc coagulandi conſpicitur, ſed in ſingulis animalibus viget eadem & ſemper; licet in tenellis & lactantibus magis citiuſque operatur. Lien verò effectum talem nunquam producet; lac nequaquam illo condenſabitur, nec fermentatio major, quàm à cæteris viſceribus in lacte reconditis excitabitur. Qui hujus rei periculum faciet, lienem ſucci hujus acidi ſeu melancholici hoſpitium eſſe non facilè admittet, & proinde ſedem ac reatum effectus hypochondriaci diruet, & vel talem non generari humorem, vel in liene non ſeparari, ac in ventriculum effundi aut inſpirari fatebitur.

Præterea in hujuſmodi affectibus obnoxiis & poſt obitum exenteratis, lienem ab omni tali culpa abſolverunt medici.

Officium aliud Lienis à Doctore *Gliſſonio* in Anatomia Hepatis ingenioſè ſatis prolatum invenio; ubi in Liene vehiculum ſucci alibilis per fibras nervoſas à ſanguine ſeparari, & in nervos ſibi conjunctos transferri opinatur; hinc

n nervorum plexum glandulis renalibus adſitum traduci; ubi nervorum onfluxus eidem excipiendo par, in romptu eſt; & cum ſucco alibili a landulis meſentericis & lumbaribus romanante miſtum, tempore ſomni præcipuè intrò ad cerebrum & ſpinaem medullam ſimul cum eo confluere; uo potiſſimum tempore liquore illo utriuntur. Excuſſo verò ſomno, cerebrum & ſpinalis medulla ſeſe contraunt ac tenſiora evadunt; hinc motus ucci alibilis in nervis fit refluus, ferurque pedetentim liquor ille partim d ſolidas partes nutriendas, partim ad landes emunctrices.

Quod ad uſum hunc lienis ac nervoum attinet; dubia ſaltem proponam ionnulla, quæ ut conſenſum huic opiiioni retardant noſtrum, ſic & validiatem officii impugnare & infringere identur.

Quæritur primò, quomodo vehiculum ſucci alibilis a ſanguine ſeparetur n animalibus, quibus nulli reperiantur ienes, uti avibus, aut quibus eximantur; n in illis ſuccus alibilis nervos ſine veiculo pertranſeat? vel aliud ejus loco

ſub-

ſubſtituitur viſcus ?

2°. Quomodo conſtat in liene aliquid ad nutritionem útile ſeparari? cum ut dictum eſt nullum peculiare vas ſeparatorium habeat; an quia nervorum inſignem obtinuit propaginem? Sic & cor, muſculi & membranæ, quænam autem ſit in illarum partium receſſibus ſucci cujuſvis ſecretio nondum conſtat.

3°. Cur diverſæ partes pro ſucci alibilis, & vehiculi ejus præparatione conſtituantur? Cum in chyli generatione ambo ſimul præparantur in ventriculo.

4°. Annon viſcus nobilius officio ignobiliori damnatur, cum lien multò glandulas (ſua conformatione) antecellat?

5°. An naturæ legibus ſit conſonum in iiſdem vaſibus humores fluere & refluere poſſe?

In aſperâ arteria movetur aer, qui pulmonum vim, dilatationem & compreſſionem facile ſequatur, non liquor, qui majorem requirit impulſum. In contrariis affectibus, ſcilicet gaudio, mœſtititia, &c. non eſt humorum aut

ſpirituum

piritu[u]m motus reciprocus in eodem
anale. In timore sanguis in cordis
halamos impetuosè irruit, per venas
cilicet, non per easdem in gaudio aut
ætitia effunditur; sed per arterias ef-
usus, ruborem in genis conciliat. Ne-
ue in scrophularum aut glandium pri-
ordiis, materiā ab iisdem vasibus, qui-
us suppeditatur, resorberi constat; per
rterias enim accedit, per venas recedit

6. Quomodo motus hic reciprocus
n nervis perfici poterit? Cum liqui-
a seipsa movere nequeant, nec in ner-
is virtus invenitur pulsifica, qua à lo-
o ad locum prorsum scilicet & retror-
m promoveantur.

Quinque modis in vasibus humores
overi vult Dr. *Glissonius*: 1o. Quo
o tenore ad eandem metam propel-
ntur; 2us. est mixtus quietis inter-
inctione interruptus; 3us. est modus
ciprocus in iisdem vasibus prorsum
retrorsum: hoc pacto aer in aspera
teria cietur; 4. est motus electivâ
tractione concitatus, quo diversæ
nguinis particulæ ad partes, non or-
nica aliqua attractione, sed à simili-
dine familiaritate, atq; affinitate cor-

poris attrahentis cũ attracto promoveantur; quinto, liquores in vasibus moventur irritatione, quæ fit vel plenitudine, acrimonia, vel vigoratione nervorũ

Primus movendi modus ſucco huic in nervis non competit, ſed ſanguini in arteriis & venis; vis eadem pellere ad partem, ac ab eadem repellere nequeat. Secundum huic convenire poſſe; ſcilicet ſucci hujus in nervis quiete interruptum ait. Reciproce etiam cedit ac recedit quoad tertium movendi modum. Sed quis motus hujus author eſt? In ſe motus principium non habent humores, ſed vel impulſu ab extra aguntur; vel rarefactione, cum craſſiores calore attenuantur partes, ſeſe expandunt liquida, & locum petunt ampliorem: atque talem fuiſſe ſanguinis motum primum in ovo, cũ primũ in punctũ ſaliens irruat in primis incubationis diebus. Quod ad electivam attractionem attinet, quo modo per illam ad partes diſtantiores commoveri poterit chylus, nondum conſtat. Similia ſimilibus gaudere fatemur, cum aſſocientur mutuoque gaudeant amplexu, ſed quomodo acceſſus fiat non oſtenditur;

ditur; præcipuè cum contactum negat distantia. Diversæ partes diversas alliciunt pro nutritione particulas, sed quas arteriæ cum reliquo sanguine in illas effundunt; bilem attrahit vesicula fellis, sed quem vasa cholidocha ubivis sparsa, ab hepatis parenchymate separatum exceperunt. Sanguis non huc allicitur quia biliosus; sed quia cordis impulsu per arterias impellitur, cum vero in hepatis parenchyma effusus sit, contactu, non operatione aliqua electiva ad distans influente separatur, à cholidochorum ramusculis absorbetur. Præterea quod electiva attractione moveatur, ad unicum, non ad diversos dirigitur terminos; aut si ab utroque alliciatur, anceps vel in medio hæret, à vel à fortiori attrahitur; ferrum inter binos magnetes ad neutrum movere dicitur. Qui fit itaque ut succus iste qui affinitatis & similitudinis gratia ad cerebrū attrahitur, eadē familiaritatis lege rursus ad pedis pollicem retrahatur? cur in motu impeditus, non anceps cui adhæreat, in medio hæsitat?

7°. Si succus hic alibilis excusso duntaxat

taxat somno experrectis solum ad partes extremas nutriendas recedat; quomodo infantium partes aut animalium illorum quæ per menses aliquot somno sepeliantur, nutriuntur? an cerebrum solum, alitur & augetur cæteræq; marcescunt partes? Rachitide laborarent omnes infantuli.

8. Cur nervi lienis præ cæteris sexti paris ramusculis hoc peculiare officium obtinuerunt, nulla est in structura, cavitate, aut divisionis modo, differentia, qua peculiare hoc privilegium illis ascribatur. Quodlibet organum cui actio usus ve publicus ab aliis partibus diversus obvenit, structura quoque peculiari gaudet, qua actioni illi obeundo reddatur accommodum (uti ipse testatur) In his nulla structuræ a cæteris invenitur diversitas. Numerus aut magnitudo, nec diversitatem structuræ, neque aliud a cæteris ejusdem surculi ramusculis arguunt officium.

Usum autem harum fibrarum nervosarum dicimus esse laxum spongiosumque lienis parenchyma stabilire, ne a sanguinis ex arteriis afluentis impetu ruptum dissiliat, cui aliud non minus ne-

necessarium fibrarum huic complicationi officium assignare possumus; scil. spongiosum constringere parenchyma, ut sanguis per laxas frequentesque cavitates diffusus, in venam splenicam comprimatur, atque sic arteriarum pulsui ancillari videntur: per arterias sanguis solum in spongiosas lienis cavitates effunditur, quæ ob laxam ejus consistentiam impulsui cedentem, expelli nequeat; fibrarum ope verò constrictis cavitatibus, in venam cogitur, qui pulsu arteriæ in spatio tam amplo moveri non poterit. Sanguinis illa copia (si parenchymate sine fibris constaret lien) solo arteriæ impulsu cum extra canales suos effundatur, lentè admodum in venam progrediretur: nisi fibræ hæ se constringentes, effusum citatiùs comprimerent sanguinem. Atque hinc major lieni dispensatur nervus; quia motus hic fortior in fibris requitur, majórque fibrarum numerus, ut constrictio generalior per singulas fiat partes. Officium hoc etiam lieni a Doctore assignatum in vitium verti posse videtis. Neque usum aliquem qui quærentium animis satisfaciat adhuc inveniri constat.

Atque jam minus Erasistrati aliorumque insomnia mirari incipiam, qui membrum otiosum vocant, & nullius usus, cum assignata officia, rationis & dissectionis examen ferre non posse viderunt. Dolendum potius humanum ingenium tanta obscuritate esse obvelatum, ut illorum etiam quæ in nobis sunt ignari, quasi tenebris semper cæcutientes pervagemur.

Repudiatis hisce lienis officiis, quid aliud substituere licebit, quod structuræ ejus & situs rationi congruere poterit?

Lienem itaque ventriculi gratia esse formatum dicimus, ut calore suo, quasi foco supposito, concoctionem promoveat; ut motu inter particulas ciborum inde aborto, facilius per fermentum stomachale partemque liquidam seu potulentam fiat salium solutio.

Concoctio in ventriculo fit (fermenti naturalis subsidio) a calore blando moderata, & incluso cum sufficienti humiditate cibos comminuente, macerante, & dissolvente. Non illo tantum qui substantiæ ventriculi innatus est (partibus enim membraneis minor

&

& debilior conceditur calor, quam carnosis) aut a corde indesinenti fluxu illi per arterias suppeditatur immediate; sed & illo præsertim quem circumstantes partes suo fotu suggerunt. Cujusmodi sunt in dextrâ & superiore parte Jecur, plurimis vasorum alveis sanguine copioso & ferventi turgentibus, calorem multum ventriculo communicans. In parte postica cavæ & aortæ trunci grandiores. In parte sinistrâ & circa fundum ventriculi, ubi major ingestorum moles reperitur, atque inde vegetior illic requiratur calor, quo concoctio perficiatur, adstat lien; qui calore suo quasi foco supposito cibos perpetuo suo calore comminuit, macerat, ac particularum naturalem solvit compagem, eodem planè modo quo cibos in paropside duplici supposito igne, præparare & macerare soleant coqui, quo partes in cibis teneriores, magisque permeabiles redduntur, & particulæ quodammodo commoventur ac turbantur; unde facilius fermento stomachali potulenta ingestorum pars infecta, in intimiores ciborum penetret recessus, motumque

à calore inchoatum incitet, & augeat; sales dissolvendo omnes. Hinc statim ebullitio & fermentatio excitatur major, & particulæ amicam suam deserendo unionem, solutis vinculis diffluunt, totaque ruit compages, & in cremorem pultaceum (non diaphanum, nec essentialiter transmutatum, ut opinatur Van-Helmont, sed suis adhuc confusum excrementis) pro singulis totius particulis idoneum alimentum (cum à lacteis separetur tinctura) dissolvitur. Atque sic tum perfectam fieri concoctionem in ventriculo judicamus, cum partes ita dissolvantur, ut per partem ciborum liquidam, tinctura, & quasi extractum singulorum eliciatur, ex quo sanguis postea commode generetur. Atque talem ad perfectam chylificationem sufficere particularum separationem, sine formali aliqua transmutatione statuimus. Illam enim solum particularum separationem requirunt partes nutriendæ: si quæ formalis sit transmutatio, hanc efficiunt partes ipsæ in suarum alimenti electione & assimilatione. Præterea in digestione cibos ingestos suas perpetuò con-

conservare facultates inalteratas videmus. Cibi frigidi à ventriculi fermento aliam non adepti qualitatem, totum refrigerant corpus. Ingesta laxativa non restringunt, sed sine transmutatione aliqua in ventriculo semper purgant. Si itaque virtutes & facultates essentiales integræ reservantur in digestione, non fit formalis aliqua transmutatio. Ad particularum separationem calor inclusus insufficienti humidi seu liquoris quantitate diffusus, sine alterius forsan additione sufficeret; sed longiori spatio, aut igne violentiore opus esset; ut in chymicis extractionibus videre liceat. Sed ut fælicius & citius hoc exequatur munus digestivum, hoc fermenti naturalis subsidium adjungitur, quo particulæ magis agitantur, ut dehiscant in minima, & pars ciborum liquida incalescens ad sales dissolvendos citius admittatur: facultas verò hæc fermentalis in ventriculo, non liene residet, uti infra demonstrabitur.

Caloris administrationi hoc modo quam optime paratum esse lienem structura docebit. Insignem enim adeptus

arteriæ truncum majorem multo cum hepar, in substantiam ejus spongiosam, copiam sanguinis ebullientis à corde, caloris fonte accepit. Insignes etiam meatus in parenchymate spongioso quibus multum sanguinis ferventis includitur. Ne statim languescat, & extinguatur, repetitis arteriarum ictibus novo sanguine semper renovatur calor. Atque sic igne vestali perpetuo fovetur stomachus, ne in officio suo quounque modo deficiens, in totius detrimentum abeat.

Neque à corde solùm supplementum hoc caloris per arterias lieni communicatas obtinuit perpetuum; sed & cerebrum in fibrarum illas complicationes incalescentes suos copiosè emittit spiritus, qui in fibris illis infinitis turgentes, & ipsi calorem insignem & satis activum addunt.

Calore tali impregnatus lien ventriculum tumidum sua cavitate amicè amplectitur, & in illo contentos cibos coquit, digerit ac macerat; quo deficiente debilitatur concoctio; eoque magis quam par est aucto, dissipatis spiritibus diminuitur fibrarum ventri-

culi

culi constrictio & fermenti actio, atque sic etiam læditur concoctio.

Subsidium tale à lieni expeti, pennatorum ventriculus indicat, in quibus licet non inveniatur lien, calor quam citissimè concoctionem perficit. Illorum ventriculus qui lienis fotu non incalescit, substantia carnosa seu parenchymate densiori vestitur, in qua calor intensior, quam in membraneis cæterorum stomachis, qui tunicis solum fibrosis gaudeant, copiosius hospitatur. In cujus parenchyma sanguis etiam liberè effusus calorem abunde ministrat. Idemque suo fotu perficit quod in cæteris animalibus à liene substituitur. Hinc Van-Helmont substantiam illam carnosam lienis officium præstare arbitratur, succum acidum perpetuò inspirantem, tanquam, à liene, quo celerius coctio celebretur. Calor certe tam densis inclusus parietibus, multo magis intenditur, citiusque suum perficit opus. Ignem seu calorem inclusum ut nihil vaporis aut spirituum expiret, concoctionis opus perficere diximus, non apertum; tunc enim humiditate absumpta exiccan-

tur particulæ non diſſolvuntur.

Præter hoc lienis officium, alium, quem gratia fibrarum nervique inſignioris adeptus eſt, uſum aſſignare poſſumus. Nempe ut per nervum, mediantibus nervoſis illis fibris in lienis parenchymate complicatis, ſanguis à ſpiritibus animalibus ad nutum paſſionum commoveatur & agitetur. In ſanguinem agere ſpiritus animales, rubor ille in facie verecundè erubeſcentis: priapiſmus ſtatim ad rerum venerearum vel aſpectum vel auditum, extremarum frigiditas & ſanguinis retractio in timore, abundè teſtantur.

Quo verò modo ſpiritus animales, qui vel in cerebro, vel in denſis nervorum canalibus conſtringuntur, in ſanguinem, qui diſtinctis etiam continetur vaſibus; aut quo in loco præcipuè ſuum exerceant dominium, primamque figunt impreſſionem, nondum conſtat. In corde, nervorum diſtributiones muſculoſis ſeu carnoſis illius particulis diſpenſantur; ſanguinem in ventriculis immediate non attingunt. In hepate nervorum ſurculi parvi ſunt, & vaſorum membranis tantum diſtribuuntur. Lieni

vero insignior nervi surculus, quam aliis visceribus conceditur; cui amplum fibrarum nervosarum rete, per totum parenchymatis tractum dispersum, adnectitur, quod parenchyma minutissum rarò investit. Imo nudæ aliquando sanguini perlabenti exponuntur fibræ; non ut liquorem aliquem ex amne illo ebiberent sanguineo; sed ut hic forsan spirituum animalium jussa sentiat sanguis, ut ipse etiam animæ imperio obediens, singulos ejus observet motus.

CAP.

CAP. V.

De succo Acido seu Melancholico.

DE succo Melancholico dicturus, primo de veterum opinione; deinde de esse; an scilicet talis in homine sano reperiatur? hic inquirendum est. Quali charactere illum descripserunt authores, primò prospiciendum est. Melancholia (inquiunt) est pars chyli terrestrior & fæculenta, à liene separata per ramum splenicum, atque inde in ventriculum, ad ciendum appetitum & concoctionem accelerandum eructatur. Hanc, fæcem sanguinis appellant, & partem quartam in generatione illius constituere dicunt; ex quâ etiam quartus oritur complexionum seu temperamentorum ordo, scilicet melancholica.

Hospitium & receptaculum hujus in liene præcedenti capite diruimus, nec non & eructationem in ventriculum, & separa-

ſeparationem per ramum ſplenicum, aut vas breve, eſſe impoſſibilem antea demonſtravimus. An vero ad conſtitutionem ſanguinis ſit neceſſaria, in illoque ut pars illius conſtitutiva conſervetur, cum humorem excrementitium & ab illo ſeparandum ipſi fateantur, dubitandum eſt; et quemquam alium in corpore obtinere uſum aut locum non magis credendum eſſe arbitramur. Sanguis ex iis non generatur, quæ natura ab illo ſeparanda ſtudioſè curavit: ex illis ſolum conflatur particulis, quibus in partium nutritione opus eſt; ſed nulla pars bile aut melancholiâ nutritur; ergo nec ad ſanguinis conſtitutionem neceſſariæ ſint æſtimandæ. Non ignoramus aſſignatam melancholiæ diviſionem in excrementitiam, & naturalem, quam ſanguinis partem eſſe craſſiorem, ex cujus abundantia & prævalentia temperamentum oriri melancholicum aſſerunt; cui verò, licet nomen imponatur, definitio non convenit: dari ſanguinis partem craſſiorem concedimus, ſed vel hanc non eſſe melancholiam, aut male definiri illam ſtatuimus. In liene, ut ex de-

definitione supra allata videri liceat, hanc generari, aut in ventriculum eructari; aut illorum omnium quæ â melancholia fieri dicunt, esse authorem, prorsus negamus. Effectus qui in humano corpore melancholiæ, cũ in statu naturali conservetur, ascribuntur, sunt vellicatio in ventriculi orificio appetitum excitans, & vis concoctionem promovendi: cum autem naturæ limites excedat, Cerebri ac cordis spiritus obnubilat, tristitiam inde & effectum hunc hypochondriacum causat. Sed hi crassiori sanguinis parti duntaxat non conveniunt, sed potius acido illo & excrementitio humori assignandi sunt.

Excrementitiam autem melancholiam, ex professo non intendere naturam judicamus; cum in sano homine nec vomitu, nec successu, nec aliis excretioni dicatis secessibus, talis rejiciatur humor: nec in dissectione quidpiam illi reperitur simile, unde talem fingamus humorem. A liene non eructari aut inspirari in ventriculum ostendimus. Quod ad usum etiam & necessitatem attinet in sanis locum non habere existimamus; tantum enim abest, ut illi

manum

manum ministret subsidiariam, ut appetitui potius officere, & concoctionem impedire & depravare cernamus.

10. Appetitus illo non irritatur; famelica enim illa ventriculi contractio, non â vellicatione ab acido hoc succo melancholico, secundum Neotericorum placita: neque a sensu suctionis, & attractionis venarum inanitarum oritur: uti veteres excogitarunt medici. Non à sensu suctionis venarum, quia chylus â ventriculo secessit fibrarum ejus contractione; non suctione expromitur. Deinde non vellicatione ab acido irritatur, vellicatio partium nervosarum ab acidis humoribus, semper dolorem & molestiam affert. Neque ab assumptis tam cito sedaretur; sed præsens semper perpetuam excitaret vellicationem inspirata aciditas, quæ continuo à liene effusa non minus in ventriculi tunicas ageret quam in cibos assumptos; nulla intercederet quies, nec à ventriculo aut ab assumptis ob perpetuam inspirationem contemperaretur. Præterea, ut in praxi observatur, cum copiose acida hæc congeritur materia, in ventriculo, diu retardatur vellicationis illius sensus & cum

cum ructibus acidis concomitatur etiam continua inappetentia, & à cibis gravedo molesta. Itinera in tempestatibus nivalibus, aut mora in nive longior, appetitum egregie excitant; non autem acidum hunc augendo humorem, vel in liene aut ventriculo; tam brevi enim spatio fieri nequit nova humoris generatio; sed quia frigoris extremâ activitate ventriculi, sicut & omnium nervosarum partium fibræ maxime constringuntur; & inde calor magis inclusus, quam citissime ingestorum solvit compagem, ac celerius fibræ, fortiori compressione suum deponunt onus. Excitatur itaque fames cum ventriculi fibræ continuata, post cremoris expulsionem in intestina, actione se stringentes nimiumque contrahentes, â vehementi constrictione dolorem illum, quem famem & appetitum denominant, in ventriculo concitant. Atque sic appetitum non acido hoc effici succo, aut venarum suctione, sed fibrarum nimia constrictione fieri judicamus. Hoc autem subitaneâ famis sedatione, quam primum ventriculi cavitatem pene attigerunt cibi vel potus, fit manifestum; tunc enim ventriculo

ventriculo rursus distento ab ingestis, relaxantur fibræ nimis modo constrictæ, & laboriosa strictaque compressio, in placidam gratamque mutatur relaxationem, sedatur dolor, tolliturque fames.

20. Concoctionem non adjuvat, quia in sanis nullum illius reperitur vestigium, in quibus tamen viriliter satis facultas hæc suum peragit officium, & sine illo fieri non dubitamus, cujus præsentiam ne ructus quidam acidus unquam confitetur. Deinde ut argumentum illorum qui contra calorem humidum, digestionis opificem militant, retorqueamus:

Quo quæque causa potentior est in natura, eo effectum suum potentius efficit. Si ab acido hoc succo perficiatur concoctio, quo magis in ventriculo abundat, eo celerior fieri debuit concoctio, & majorem aciditatem continuo felicior digestio sequeretur, sed hoc falsum esse, vomitiones acidæ, quæ cum vitrioli spiritu aciditate sæpe contendunt, cum inconcoctis hysterinis sæpissime cibis testantur. Præterea quæ ventriculum perpetuis cruciatibus lacessunt, ac fermentationem, æstum ac

flatus

flatus generant, coctionem non adjuvant, sed aciditas illa fermentationem & ebullitionem parit molestam, atque ideo ventriculo nullo modo amica haberi poterit.

Talem vero in ventriculo sæpe reperiri humorem, præcipue in hypochondriacis; satis ex ægrorum querelis constat. Hæc scribenti mihi fæmina hypochondriaca de acidi hujus ferocitate multum conquesta, linguam, fauces, guttur ac labia, hujus per vomitum rejectione solum, excoriari ostendebat. Quomodo vero generetur hic succus acidus, aut quid sit, hic inquirendum est. De aciditatis seu aceti generatione non conveniunt authores. Alii à spirituum fugâ, alii â fixatione fieri contendunt. Sed ut perfectam generationis hujus addiscamus notitiã, Chymicorum implorandum est auxilium; quorum præparationibus, ut naturæ finem in ciborum digestione & concoctione in ventriculo, eundem quæsiverunt; sic & agendi methodum & media observarunt. In Chymicorum præparationibus digestionem semper præmitti necessarium esse compertum est; qua particularum compage

soluta

solutâ quælibet pars sincera & immista ab invicem separari poterit. Solutæ particulæ ac liberæ, altera in alterutram agens; motum quendam confusum & quasi ebullitionem, quem fermentationem nominarunt, excitant: qualem in musto aut cervisia nova, cum à fermenti additione totum ejus corpus commoveri, agitari, & effervescere videmus: quâ major & facilior fit particularum solutio, crassa â tenuibus separantur, ac latitantes omnes provocantur spiritus. Particulis sic facta fermentatione liberatis, digestionem fieri perfectam dicimus in chymicis; ac ventriculus hac peracta operatione concoctionem suam celebravit, & inde levi compressione contentam in intestina depellit materiam, ut tinctura chylosa per vasa separetur lactea: et tunc etiam in operationibus chymicis suam inchoat distillationem, seu tincturæ separationem chymicus. Si vero hoc fermentationis momentum anticipans, distillare inceperit; paucissimos accipiet spiritus, vel tincturam dilutam paucissimis impregnatam particulis obtinebit. Si vero diutius in fermentatione relinquatur materia, acescit

acescit statim, putrescit, mucorem contrahit, & paucissimos etiam reddit spiritus. In fermentationis anticipatione inopia fit spirituum, quia nondum peracta fermentatione, in cæteris incarcerati particulis includuntur, nec ab illis separari poterint. In fermentationis tempore diutius neglecto, vel à sale acido figuntur, atque sic inseparabiles relinquntur; vel solutis vinculis effugiunt & perduntur. Atque sic aciditatem in principio putrefactionis manifestari ejusque indicium esse constat: resque sola fermentatione ad separationem satis esse liberatas, priusquam acescère incipiant, etiam manifestum est. Agitationem illam autem & effervescentiā in fermentatione à mutua salium dissolutorū inter se pugna fieri existimamus. Cum sales acidi in cæteris particulis effervescentiam & turbationem accendant, ut donec unus vel alter figatur, & mortificetur, nulla particulis reliquis concedatur quies. Si à sale acido cæteri figuntur sales, & mortificentur (quod mora longiori & temporis diuturnitate fit) in succum acidum degenerant: Si à cæteris figatur acidus, dulcescit statim, suamque

ue amittit aciditatem. Cum ex corallis um ſucco Limonum ſeu oxycanthi acio conficiatur ſyrupus , in primo conreſſu ſtrepitus ac ebullitio cum inſigni alore concitantur , quibus ſedatis dulcſcit ſuccus, omniſque aufertur aciditaſ.

Deinde efferveſcentiam hanc & agiitionem in fermentatione à ſalium dierſorum (quorum unus eſt acidus) diſolutione fieri patet ; quia in ſuccis à uibus ſal iſte ſeparatur talis non invenitur fermentatio , aut in quibus parva ujus reperitur quantitas,minor eſt turatio aut tarda. In calce viva,aut ſuccis ı quibus abunde luxuriat ſal iſte acius, quamprimum congrediantur ſales, repitus & incendium ſtatim illorum ıdicant pugnam.

Quod vero ex ſalium pugna fiat , ıanifeſtũ , eſt quia in tempeſtatibus huıidis, & calidis illam melius ſuccede: ; imo cerviſiam , & muſta tali aëris onſtitutione, fermentationem renova:, & turbari rurſus videmus. Cum ſcicet ab aëre humido ſales diſſolvuntur, ui priori opere ſoluti non fuere ; ac ovam inchoant fermentationem.

Quod

Quòd vero putredinis indicium haberi meretur aciditas, lactis indicat coagulatio, cum diutius in vase aliquo reservetur; cum sales sponte soluti, ab externo solum aëre commoti, totius dissolutionem inchoaverint: acescit statim, & putrefactionis indicia evidentissime inde cernuntur. Sic et liquores omnes, vegetabilium succi, carnium jura, ipsaque carnium substantia, nisi fumo & calore exiccata fuerit, unde salium dissolutio retardetur, quamprimum putrescere inceperint, aciditatis odorem & saporem induunt. Imo vasa ipsa in quibus lac aut ejusmodi succi putrescentes conservantur, tali inficiuntur sapore, & aciditate suâ adhærente lac coagulant, cæterosque liquores acore, ut citius putrescant, inquinant. Præterea ut à putredine conserventur carnes, aut fructus à mulierculis sale aut saccharo condiuntur, quibus sal acidus figatur, & mortificetur; atque sic mutua pro tempore interdicitur pugna & particularum unio reservatur integra.

Hisce positis, Melancholiæ, seu acidi illius succi generationem, in ventriculo illustrare facile erit. Ventriculus suâ

formâ

ɔrmâ sacculum repræsentat membra-
eum, omni fibrarum genere, scilicet
ectis, obliquis & transversis, quibus se
ndique stringat, contextum; utraque
jus orificia, & quo cibos assumpsit, &
uo rursus digestos in intestina exone-
et; in suprema ejus parte posita sunt;
nde cibi quamprimum recipiantur
on statim suo pondere in intestina fe-
antur; sed illos primo levi fibrarum
ontractione quasi sacculo inclusos com-
rimit ventriculus, & amplectitur; &
calore humido illius partiumque ad-
centium, comminuantur, dissolvan-
ır, & in lævigatam materiam, disjun-
is fermentatione particulis redigan-
r; per pylorum teneriores partes in
testina continuatâ fibrarum contracti-
ne propellit. Si vero accidentali ali-
ıa, vel naturali fibrarum debilitate
ontingat, ut totum non exprimatur: il-
d quod in fundo remanserit, vel pa-
etibus adhæserit, longiori mora, &
rdiori fermentatione putrescens, a-
scit statim, & ingesta postea omnia,
ıò ipsas ventriculi tunicas tali infi-
t sapore. Imò si multum hujus relictæ
ateriæ in ventriculo fuerit collectum,
H majorem

majorem ſemper acquirit acorem, imò ſæpiſſime ſpiritibus pæne dixeram corroſivis pregnans, ingeſta omnia fermentat, exagitat, eodem imbuit ſapore & ventriculi tunicas importune laceſſit. Donec tandem nauſea irritatus, totum, quod longiori ſpatio, leviori compreſſione per pylorum pedetentim expreſſurus erat ventriculus, unica quaſi convulſivâ contractione, ſurſum rurſus per alterum orificium evomit, quod dentes ſuâ acerbitate maximè ferit, & gulam ardore conflagranti multum affligit. Hinc aciditatem ventriculi tantæ apud authores æſtimationis putredinis ſolum eſſe progeniem, & appetitum fruſtrare, concoctionem debilitare, ac multorum inde in hypochondriacis ſymptomatum, crudelem eſſe authorem conſtat; nullibi naturale ejus reperitur in ſanis hoſpitium, aut parens.

In ventriculo virtutem ſeu facultatem fermentandi, quæ calori in concoctione miniſtrat, ſupra conceſſimus, quâ menſtruum, potulenta ſcilicet ſeu liquida ciborum pars impregnata, ingeſtorum ſales parteſque ſolidiores citius penetret, ſequacemque ducat calorem, ac

: totius solvat compagem. An vero ta-
s naturaliter sit ventriculo innata fa-
ultas, aut à succo in illo, etiam dum
 utero contineatur fœtus, incluso; aut
ostea a ciborum putrefactione tale ob-
nuit inquinamentum, quod à relicta
hyli portione fovetur semper & auge-
ur; ulteriorem requirit examinatio-
em. Vituli seu agni sugentis stoma-
hus, aquâ licet sæpius repetita lavetur
ultum, diuque maceretur, facultatem
on perdidit tamen, sed lac statim co-
t & coagulat. Senioris vero stoma-
hus, qui non lacte, sed alimento nutri-
r alio, fœno scilicet aut gramine, non
si spatio longiori, & majore provoca-
s calore lac condensat. Miasmate sci-
cet à lacte impresso jam temporis diu-
irnitate evanescente, debilitatur illa
ogendi facultas. Adeo ut si non totum
cultatis à Miasmate, ab ingestis jam
ncoctis impresso, obtinuerit ventri-
ulus; illius augmentum inde petere ve-
simile judicamus. In Cœmeteriis pu-
icis, in quibus multæ ac frequentes
int sepulturæ, præcipue, si madore
ulto irrigentur, corpora citius putref-
unt inhumata, quam in aliis locis. In

cœmeterio S. *Innocentii Parisiis*, in horis viginti quatuor sepulta putrescere aiunt, vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra, quasi dilaniat penitusque dissolvit edax illud terræ fermentum. Putrida etiam poma proximis citissime adducunt putredinem. Ciborum etiam portionem jam concoctam, aliorum concoctionem multum accelerare opinatur Verulamius. Quia hujusmodi inquinamentis impregnata humiditas, ob familiaritatem citius & magis amice in penitiores ingestorum recessus admittitur, unde facilior fit partium solutio, & digestio seu corruptio acceleratur.

A concoctis seu putrescentibus cibis, non solum miasma hoc, seu fermentandi virtus ventriculi tunicis imprimitur, sed diversorum etiam ciborum aversationem & odium infigi verisimile est; cum prius in stomacho putrescentes nauseam inferrebant, tale in posterum tunicis durabile infigunt inquinamentum; ut perpetuum illorum concilietur odium, ac hostili semper nausea tales respuant cibos, donec longiori temporis intervallo, miasma illud peregrinum exterminetur.

CAP.

CAP. VI.

Historiæ cum causis examinatio.

UT causas assignatas sufficientes, & vere hujus affectionis esse causas illustremus, illarum cum diagnosticis in morbi historia positis convenientiam examinemus.

1. Ventriculum Hypochondriacorum laborare semper nec cibos ferre, sed in materiam viscidam & acidam commutare constat.

Neque mirum sane, cum in ipso lateat mali fomes & origo. Relaxatæ enim ventriculi fibræ admissos cibos non amplectuntur, neque comminutos in intestina propellunt; sed in fundo ventriculi, quasi in sacculo, diutius commorantes putrescunt, & in humorem acidum ac viscidum degenerant, unde perpetua fermentatione non solum ingesta eadem inficiantur tinctura, sed & ipsæ ventriculi tunicæ, contagio acido impregnatæ, cibos & potus quoscunque

 eodem

eodem ſemper tingunt inquinamento. Hinc non ſolum chylus generatur vitioſus, ſed & ventriculum ac hypochondria cum dolore inſigni tendentes ſemper excitantur flatus, qui à ſucco illo acido erumpentes acrimoniæ participes, nervoſum ventriculi orificium vellicantes, dolorem exaſperant, cardialgiam & ſyncopen quandoque efficiunt. Perpetua vero ciborum agitatio oritur, fermentatio & quaſi ebullitio; unde tenuiores illorum ſublimatæ particulæ, os ac linguam ſaliva & humiditate aquea replent; atq; inde frequens ſputatio principii hujus affectus comes reperitur inſeparabilis. Cum vero Intemperies in ventriculo adoleverit, vigetque aciditas, tunicæ exiccantur nervoſæ, & moleſta inde excitatur, potulentis non extinguenda, ſitis. Furioſa hæc in ventriculo humorum commotio demulceri nequeat, priuſquam viſcidus ille ac acidus ciborum cremor vomitu rejiciatur; unde furor paulo lenitur ſymptomatum, qui â ciborum ingeſtione ſtatim recrudeſcit. Neque aliquando melior ſucceſſus fortunat jejunos; quorum ventriculis viſcida illa ac limoſa adhærens mate-

materia, vellicationis ac tensionis author perpetuus evadit, neque quietem, vel minimam sperat doloris intermissionem hypochondriacus, priusquam poculentis ferina illa lenitur acerbitas. Ventriculum ita & vacuum, & cibis refertum semper laborare visum est: a dolore scilicet extersivo, à flatibus nimium tunicas ejus tendentibus; cum maxima ciborum pars fracescit, & fermentationis vi facessit in flatus; vel cum aciditatis acrimonia tunicæ adeo vellicantur nervosæ, ut nausea & continuo vomendi urgentur desiderio, nisi poculenta aliqua ingesta materia diluatur & contemperetur succus iste acidus.

Hæc ciborum subita in flatûs resolutio, dolores in dorso sæpe procreavit, & calculi terriculamenta simulavit, imo ab incautis pro nephritico sæpe curatur medicis, dum distenta flatibus intestina, ligamenta, quibus dorso affixa propendeant, magis quam par est extendant, & doloribus tensivis in dorso excruciant ægros.

Temperamenta cholerica & habitus corporis tenuior furori hujus mali potis-

sime subjiciuntur quia à caloris augmento dissipantur magis spiritus, & fibræ laxiores & magis flaccidæ redduntur; adeo ut assumpti cibi in ventriculo rite comprimi, & dissoluti fæliciter expelli nequeant, sed in acidam, viscosam & acerbam degenerant materiam; Quâ calor viscerum, hepatis scilicet ac lienis, magis quam par erat exagitans, in flatus abunde resolvit, atque hinc affectioni huic magis obnoxii inveniuntur cholerici quorum viscera intemperie laborant calidiori: viri etiam & ætas media, quorum calor naturalem & proportionatam humidi commistionem superaverit, hoc magis infestantur malo, quam fæminæ aut adolescentes; Hinc habitus corporis extenuatur semper, neque pinguescunt, dum malo laborant hypochondriaco.

Alvus semper adstricta est; pigrè sua deponit excrementa. Cum ventriculus tarde suum exequitur officium, venter difficulter suum solvit tributum. Male concoctus ciborum cremor fit viscidus, & in intestinis tenuiori per lacteas privatus succo, multo tenacius illorum parietibus adhæret, & difficilem reddit excre-

excretionem. A limosis etiam primæ concoctionis succis obstructa in hepate vasa cholidocha, expultricis denegant stimulum, adeo ut bilis acrimonia ad evacuationem non solicitantur intestina, sed calore exiccata, in scybala formantur excrementa, & raro excernuntur. Flatus interim retenti abdomen & hypochondria tendunt; atque hinc rugitus & murmura in coli cellulis inflatis, ad latus sinistrum præcipue, audiuntur. Quæ non sola excruciant ægros, sed fluctuatio à liquidis ventriculi fundo contentis, anxietate & querelis solicitat.

Quandoque à ventriculi & intestinorum lubricitate, acidus ciborum cremor viscidus ac fæculentus lactearum ora præterlabens gracilia, liquidiores alvi fæces, sed ob viscidirarem limosas, terrestres, bubulo stercori similes reddit, plerumque nigras. Hæc alvi lubricitas non accidit solum, quia ora lactearum vix meabilia reperiantur, dum à copia viscidæ hujus materiæ, tota intestinorum oblinitur cavitas, ut in membraneam nonnunquam incrassetur duritiem, quæ lactearum ora protinus occludit;

cludat; Sed quia acriores à ſuccis redduntur acidis, nimium expulſivam ſollicitant facultatem, ut nondum chylô privatæ liquidiores egerantur fæces, ac plerumque nigræ. Vitriolata enim illarum aciditas cum bilioſo ſale conjuncta, nigredinem ſtatim concipit, ut in omni ſaliū cum vitriolo commiſtione videre liceat. Si diu obſtructa fuere vaſa cholidocha, jamque reſerata copioſe veſiculæ biliaris depoſuere recrementum; humores acres & exaſperati, alvi fluxum ſæpe excitant valde moleſtum; tunc bilioſū, cum excrementa flavo vel viridi tinguntur colore, à copia bilis effuſæ; ſi vero copia acidi à ventriculo effluentis ſucci bilioſas figat ſales, nigras reddit fæces, quas melancholicas nominarunt dejectiones, quia nigro inficiantur colore.

Æſtus in hypochondriis, moleſto ardore nunc in dextro, plerumque autem in ſiniſtro, nunc utroque latere miſellos excruciat, qui ab ingeſtis non extinguitur, ſed fermentatione perpetua magis excandeſcit. Acidus enim ille ac fervidus à putrefactione in ventriculo humor, quo majorem concitat fermentationem ac motum, eo & majus parit incendium:

cendium: à motu enim naſcitur calor. Porro in aciditate calor latet fortis, uti vis illius cauſtica abunde teſtatur, non minore ardore aut vehementia pungit acidus ſuccus, quam liquor fervidus; vitrioli oleum caloris æque ac aciditatis effectus commonſtrat: acidiſque vomitionibus non minus calore excandeſcit guttur, quam aciditate exaſperatur. Imo ſæpe tanta eſt hujus ſucci acrimonia, ut diuturniori per vomitum ejectione in morbo hoc excoriatum noverim æſophagum: & laryngem contactu ſolum adeo exaſperatum & exiccatum, ut vocem raucam & inſonoram redderet; imo gramen & plantas acido hoc per vomitũ rejecto conſperſas ſucco, exareſcere vidimus, adeo ut vitrioli oleo aciditate & vi cauſtica contendere videatur. Mirum itaque non habeatur ſi æſtũ generet in ventriculo; qui cum à flatibus in utrumque extendatur latus, in hypochondriis etiam utriſque æſtuantis hujus humoris furorem hoſpitare ſentiat æger.

Neque in ventriculo ſolũ furentis hujus ſucci malitia reperitur, ſed cũ chylo diſtributus efficit ut ejus fermentatione tota ferveſcat ſanguinis maſſa, in qua ſalium diverſorum pugna, in toto venoſo genere

genere tumultuosam concitavit ebullitionem, quæ nunc in hepatis, nunc lienis vasibus inchoata, æstum & ardorem nunc in dextro, nunc in sinistro latere procuravit.

Urina nunc tenuis (paroxysmi instantis semper indicium) sine, vel cum admodum parvo sedimento, & incocta est; plerumque turbida, crassa, rubra, acris ac fœtida, cum sedimento rubro, sabuloso, arenularum instar, matularum parietibus adhærente cernitur.

Urina ex potulenta & aquosa ciborum parte constituitur, quæ prout majore vel minore salis ciborum copiâ impregnetur, & quo longiori vel breviori spatio à calore viscerum vel debiliori, vel forti coquatur, coloris etiam diversitatem obtinuit. Lixivio solum quovis sale impregnato, coctione duntaxat diuturniori, vel breviori, omnes urinarum colores simulavimus. Aqua multa cum sale pauco admista & parum cocta, lixivium pallidum, tenue & aquosum reddidit. Si vero diutius cum majore salis copia coquatur, saturatum magis statim induit colorem, vel flavum, subrufum, rubrum & fuscum.

In-

Inconcoctis ita ciborum particulis à debili & relaxato stomacho, pars potulenta citissime dilabitur, tenui solummodo infecta tinctura; sales in ventriculo non separati dum chylus efficiatur, in corde & venis cum fit sanguis, serum non tingunt: primæ coctionis errores non corrigit natura in secunda; adeo ut si nulla fuerit particularum in ventriculo solutio, cibis adhuc non digestis, & indissolutis, in venoso genere nulla sequetur separatio & tinctura. Atque sic potulenta ciborum pars intincta pæne, paucisque salium impregnata particulis ad renes corruit, & urinam tenuem ac pallidam efficit sine sedimento.

Urinæ sedimentum est excrementum concoctionis in corde & toto venoso genere, qua deficiente mirum non est, si & illo destituatur urina. Hæc urinæ tenuitas instantis paroxysmi est indicium. Quia urinæ tenuitas concoctionis debilitatem arguit; unde cibis in ventriculo non concoctis, flatus copiose excitantur, qui symptomatum plurium authores sunt; Et non cocta in acorem degenerant ingesta, quorum fermentatione

furenti repentè omnia exaſperantur ſymptomata, & fit paroxyſmus:

Plerumque verò craſſa, turbida, ac rubra cum ſedimento rubro & ſabuloſo hypochondriacorum fit urina. Cum ſcilicet obſtructa in hepate vaſa cholidocha, excrementum non deponunt per inteſtina bilioſum; ſed cum ſero per renes excernitur; tunc craſſa fit urina, turbida, fœtida & acris cum ſedimento rubro ac craſſo, nitente, arenularum inſtar, parietibus matularum adhærente: craſſiores bilis particulæ inſtar lapidis ſæpe in ipſo hepatis concreſcunt parenchymate, multoque ſale abundant, quæ non ſolum urinas ſaturo tingunt colore, ſed & ſedimentum craſſum, ſabuloſum ac ſplendens ſæpè reddit. Si verò acidus ille ſuccus copioſe à ventriculo venis communicetur, in toto venoſo genere ſanguinis ac humorum magna fit commotio, & ſi à ſale acido figantur reliqui ſales, fit urina nigra, quæ copioſè reddita, materiam peccantem ſecum duxit & paroxyſmum ſolvit.

Anxietas, cordis palpitatio, pulſus inordinatus intermittens, & ſæpe lipo-

thy-

thymia, inter signa enumerantur pathognomica. Symptomata hæc cum hystericis communia habent hypochondriaci; & à sanguine tenui ac flatulento originem petunt; sanguis hypochondriacorum tenuis à chylo aquoso indigesto, particulis fibrosis in ventriculo non separatis, generatur; diluta & tenuis ciborum tinctura tenuem & pallidum constituit sanguinem. Hic subito nonnunquam à succo exagitatus acido, ac fermentatione commotus, fervidus ac flatulentus cum impetu majori sæpius quam debuit in cordis thalamos irruit; unde motus concitatior, frequentior ac rapidus subito conciliatur, quo sinus suos ab æstuanti liberet inimico; quo detumescente, ordinatè rursus cor suas perficit contractiones: atque hunc motum inordinatum palpitationem vocant: cum scilicet ab æstuanti sanguine subito & confertim in cordis ventriculos confluente, facultas expulsiva validis ac crebris contractionibus ad expellendum onus illud peregrinum & molestum instigetur. Atque hoc fit æqualibus nonnunquam motibus sed violentioribus quam par erat.

Ali-

Aliquando inæqualibus, cum impeditos aliquos pulsus necessitate magis urgente, unico sequente majore resarciat. Aliquando cordis ventriculi adeo sanguine hoc tenui ac flatulento, confertim irruente infarciuntur, ut distenti aliquantisper à flatibus, subito rarefactis, sine motu retineantur, pulsusque plane intermittit. Deestque una, vel duæ, vel tres pulsationes; verum postea cor rursus discussis flatibus motum aggreditur. Si verò diutius continuatur hæc ventriculorum inflatio, in motu plane deficit cor; sequiturque, reliquis partibus, denegato sanguine vitali, lipothymia: Anxietas & gravitas circa cor semper contristant ægros, dum scilicet sanguinis tenuioris fermentatione à succis fracidis, subitaque rarefactione, cordis sinus, flaccidique pulmonum lobi majori quam par erat copia infarciantur: adeo ut motu libero, ac facili, cor suos thalamos ventilare nequeat.

Eodem modo distenta pulmonum vasa respirationem reddunt difficilem; præcipuè si motu violentiori subito rarefit sanguis, jam a tenui-

tate

tate & perpetua fermentatione satis mobilis: hinc pectoris sentiunt constrictionem graviterque respirant.

Hæc flatulenti & tenuioris sanguinis exagitatio rapidusque motus ac fervor capitis concitarunt dolores: maniæ sæpe, vertigines, epilepsiæ & apoplexiæ nonnunquã authores. Cum enim tenuis nimiumque rarefactus sanguis cerebri vasa maxime distendat, dolores tensivos parit; nimiaque vasorum repletione liber spirituum motus intercipitur; adeo ut nunc singulæ, nunc aliquæ solum deficiant partes. A particularium nervorum scilicet compressione partibus aliquibus spirituum denegatur influxus; Hinc sæpe deficit loquela, linguaque riget, circa oculos caligo obversatur. Aliquando totum nervosum genus spiritibus privatur, sequiturque Apoplexia. Hinc ãnimi etiam depravantur facultates, Memoria aboletur, phantasia turbatur, motus, tristitia, falsaque imaginatio excruciat. A malo sanguine impuri generantur spiritus, & si in instrumentis deficiat, actiones nunquam perfectas instituit natura.

Si

Si vero flatus in cerebri substantiam erumpentes cum spiritibus uniantur animalibus, vertiginem causant. Atque hoc fit cum flatus subito à sanguinis fermentatione rarefacti, a duriori cranio, densisque membranis reverberentur, atque hinc sequentium copia pressi, exitum qui in summo negatur, a latere quærentes, ac undique conclusi circulari circumferuntur motu. Hinc ob spiritualem similitudinem cum spiritibus (qui suâ natura mobiles semper sunt & inquieti) facilè commisti, eodem modo illas etiam circumducunt: unde objectorum species spiritibus communicatæ, quasi circulariter etiam mobiles representantur, omniaque ab extra circumferri videntur.

Hæc sanguinis tenuioris fermentatio vigilias etiam somnumque perturbatum, præcipuè post mediam noctem efficit. Ad meridiem nocturnum bene dormientes, postea insomniis terrore plenis, & vigiliis molestantur; præsertim si cœna largiori, vel sero ingesta ventriculus gravetur, ac tarde suum perfecerit officium. Tunc chylus aciditate majore infectus cum in media nocte

nocte distributionis scilicet tempore, reliquo admisceatur sanguine, nova in venis inchoatur fermentatio & agitatio. Spiritus animales fervore sanguinis concitantur, benignique vapores, qui spiritus quodammodo figentes a motu ad quietem invitant; turbulenta illa fermentatione dissipantur, spiritusque rursus diffluunt, & ægri somno excitantur. In quibusdam vero cum peracta hac fermentatione spirituum sistatur furor, placidè rursus post tertiam vel quartam horam manè succedit somnus.

Pulsatio in Hypochondrio sinistro, præcipuè si motu vehementiori aut ira commoveatur æger, magna sentitur. Atque hoc fit a motu arteriæ magnæ ac surculorum cæliacæ sub colo & ventriculo flatibus maximè distentis, recumbentium, cum ventriculi, ac coli inflati latus inferius pulsaverint; in superius etiam flatuum constrictorum motu continuatur pulsus, & extrema admotamque manum ferit. Arteriæ primo tunicas inferiores seu posticas, illis sc. proximas flatibus tensas pulsant; hinc inclusus agitur flatus, qui latus

latus oppositum movet, quo commoto, moventur etiam extrema; illisque superpositam manum, veluti in tympano bellico, percusso capite moventur statim chordæ in latere opposito.

Post pastum facies rubore conspersa multum accenditur; quod non tantum à nova sanguinis fermentatione & agitatione accidit, quæ causarum prioritatem obtinuit, unde majorem obtinuit fervorem, ac tenuitatem, magisque vasa distendit: sed quia ventriculus jam flatibus tensus, majori nunc ingestorum copia infarctus, Aortam adeo comprimit, ut à corde deorsum sanguinis impediatur motus circularis, & à cordis propulsus ventriculis, sursum potius in capitis & pulmonum vasibus propellitur; unde difficilior etiam post pastum redditur respiratio, gravatur caput, venæque capillares in facie, tenui frequentique infarctæ sanguine & incendium & ruborem faciunt; A difficili etiam respiratione augetur rubor, cum vel pulmonibus otiosis aut nimium infarctis; à Jugularibus venis recurrens non admittatur sanguis; ut in suffocatis & Asthma-

Aſthmaticis videre liceat; quorum pulmones ægrè moventes, à faciei & capitis venis majoribus & capillaribus nimium infarctis, ſanguinem relabentem non admittunt, ſed faciem rubicundam aut lividam ſemper relinquunt.

CAP.

CAP. VII.

De juvantibus in Hypochondriacis affectibus.

REmedia quibus malum hoc profligare conantur medici, non minus causas stabiliunt assignatas.

Affectum hunc & ægro & medico difficilem alvi laxitate moderatâ, aut vomitu cum ἐυφοείᾳ demulceri aiunt. Quia hisce evacuationibus, acida illa, limosa ac flatulenta materia à ventriculo & intestinis deturbatur, & nisi frequentia nimis peccant, magnum inde sæpe expectatur levamen; frequens vero horum remediorum usus, ventriculum debiliorem, atque laxum magis efficit; fortiora etiam medicamenta, viscera debilitant, & calefaciunt, humoresque nimium commoventia paroxysmum asperiorem generant, atque sic in mali causam degenerat remedium.

A narium hæmorrhagia, hæmorrhoidum apertione, mensium profluvio, & varicibus etiam expectatur salus. Sanguinis ebullientis & agitati diminutionem non parum prodesse observarunt & medici & ægri: Hoc enim modo cerebrum à furenti non provocatur & accenditur sanguine, sed spiritus suos feliciter satis componit & distribuit; ut ventriculi fibræ fortiùs constringentes, cibos & meliùs amplectantur & expellant, ac vapores à pastu benigni, aciditate vel acrimoniâ infecti nullâ, spiritus illos jam facile ad quietem & somnum disponunt. Pulmonum vasa ebullienti non infarcta sanguine, non gravant respirationem; sed facile musculorum motum flaccidi sequuntur pulmones. Ventriculus, minori partium adjacentium infestus calore, rectius suum exequitur officium; spiritus animales nimio non dissipati sanguinis calore, fibras inflant, & contrahunt, ut ingesta fæliciùs concoquat stomachus, digesta citò in intestina comprimat, ut mora longiori acido illo non infecta inquinamento, singulis alimentum præbeant idoneum.

Hæmor-

Hæmorrhoidum vero apertio vel arte vel natura instituta; majorem ideo attulit utilitatem, quam venarum reliquarum sectio; quia ventriculum, intestina, cæteraque abdominis viscera immediate magis lacunat; unde sanguinis circa ventriculum diminutus fervor, flatus tam copiosè non excitat. Hæmorrhoides immediate magis à visceribus abdominis derivant, quia venæ hæmorrhoidales ab arteriis mesentericis suum recipiunt sanguinem, é quibus effusus, à Cæliacæ & Mesentericæ superioris surculis (hepati, ventriculo & lieni famulantibus) ob originis vicinitatem immediatè magìs derivatur sanguis, unde minor circa ventriculum, hepar & lienem sanguinis reperitur & quantitas & fervor, fælicitérque magis succedit concoctio. In brachii verò vel pedum venis, majori à visceribus concoctionis distantiâ separatis, non tam immediatâ est derivatio, ideoque minus profuit.

Eadem ratione in mulieribus mensium profluvio symptomatum horum demulceri furorem est compertum. Atque hinc raró fæminas invenire licet hypo-

hypochondriacas. Menſtruali enim evacuatione à ventriculo viciniſque viſceribus derivatur ſanguis, & contemperatur ejus orgaſmus, adeo ut fæliciter ſua exequantur officia. Si verò deficiat hoc naturæ præſidium, ventriculi, hepatis, lieniſque vaſa ſtatim ſanguinis pleniori gravantur infarctu, ut cibos nec appetant nec digerant, ſed ſub flatuum ac ſanguinis accenſi copiâ laborantes, aut à malo hoc plerumque incurabili, aut paſſione hyſtericâ cruciantur.

A varicibus etiam ſæpe obtinuere ſalutem, quomodo verò varices vel morbum, vel morbi cauſam, aut ſymptomata diminuant, inquirendum eſt. Varices ab humoribus melancholicis, ac craſſis in venis congeſtis, illarum tunicas tendentibus fieri contendunt medici. Quomodo verò humores craſſi in venis congeri poterint, ſine vaſorum obſtructione, impedita ſanguinis circulatione, rationi conſentaneum non eſt. At obſtructa vaſa affectum hunc non tollunt, imo inter cauſarum catalogum hujus mali enumerantur. Vacum itaque alia eſt indaganda gene-

rationis via: & a laxatis in parte aliqua venarum fibris, a nimia per flatus tenſione illos generari animadvertimus. Cum fibrarum (quocunque modo debilitentur) læſa ſit actio, ut æqualibus contractione non contendant viribus, ſed in parte hac laxiores, magis preſſioni cuilibet facilè cedant: Flatus tunc in ſanguine fermentatione ſemper commoti, locum quærentes ampliorem, venarumque latera tendentes, laxatas fibras propellunt magis, eoque in loco tunicam in tumorem mollem, & preſſioni cedentem attollunt, quem vertecem appellant. Quomodo vero hi venarum tumores affectum hunc lenire poterint inquirendum eſt. Flatus in ſanguine commotos, multorum circa ventriculum, pulmones, cor, ac cerebrum ſymptomatum authores fuiſſe diximus, qui cum in extremis, tumoribus hiſce varicoſis diverſorium offendant; tantà violentiâ interna illa non excruciant viſcera, atque ſic ſub minori paroxyſmi ferocitate laborant ægri; levantque dolorem varices revulſis a viſceribus ad extrema flatibus.

Amara

Amara omnia prosunt & ventriculo amica habentur: laxatas quia fibras sua stipticitate contrahant, ac sale quo maximè abundant putrefactionem retardant, acidos in ventriculo figunt succos & edulcorant, limosos etiam & viscosos, hepatis aliorumque viscerum obstruentes vasa, abstergunt humores; ac superfluam, qua relaxantur fibræ, absumunt & exiccant humiditatem. Dulcia é contra, fibras relaxant, ac spiritibus suis corrosivis sanguinem accendunt & fundunt, adeo ut in omni salium fluctu, majori violentia in flaccidas & debiles statim ducatur partes, spiritusque dissipando, laxiores illas & debiles magis reddat.

Diureticis etiam (docente natura) mali hujus profligatur furor. Quia sic à sanguine succi illi per urinas separantur acidi, ut fermentatio illa in venis contemneretur molesta. Diuretica omnia multo sale gaudent, qui non solum tenuem illam & aquosam sanguinis partem separat, & ad renes invitat; sed & succos figit acidos; & cum sero propellit, omnique resistit fermentationi.

Nova nondumque defæcata cervisia salis manipulo, aut absinthio, (in quo multum salis reperitur) infuso, clarescit; & fermentatio, quâ turbulenta & crassa fit, statim sedatur, crassæ & turbidæ præcipitantur particulæ, acidi figuntur sales, & dulcescit: Atque hac ratione tartarum, absinthii & centaurii sales tanti sunt in curatione hujus mali valoris; quia succos figendo & præcipitando acidos, fermentationem tollunt, atque sic sine tumultu & turbatione cibi in ventriculo dissolvuntur, & sanguis per totum pacatius circulatur Microcosmum.

Efficacissima vero chalybs & acidulæ habentur remedia; non autem quia pondere suo aut proprietate aliqua obstructiones reserant, ut humores melancholici sic per sedem excernantur nigri, uti somniarunt medici; sed ob facultotem stipticam.

Acidulæ ideo prosunt, quia chalybis vitriolo impregnantur: chalybs vero profuit, quia sale vitriolato abundat, qui stipticam & stringentem habens facultatem partes constringit laxas, atque eo nomine malo huic adversatur.

Laxitas

Laxas & flaccidas ventriculi fibras morbi hujus, ſicuti & aliorum plurium fuiſſe cauſam diximus; quomodo vero à ferri ſtipticitate ſubſidium & curam obtinuerunt inquirendum eſt.

Chalybis vitriolum eſt ſtipticum egregium, laxatas partes contrahit ac figit, flaccidas cogit ac firmat, ac disjunctas unit, debileſque ſic confortat ac roborat, ut quævis ſuum fælicius perficiat opus. Hoc autem agit vitriolum vel ſuperfluam & relaxantem diluendo humiditatem, ut è poris facilius exprimatur; & inde partes cogendo, ſic unit & firmat; ut peregrinos tam facile non admittant humores; vel fibras exiccando, firmiores reddit, ut ſpiritus influentes facilius illas impleant & contrahant. Quod vero vitriolum partes condenſat & contrahit, docet ſatis linguæ aſperitas & contractio, ſi modo leviori tactu in illam affricetur. Panni lanei etiam qui illo tinguntur, duriores videntur, & aſperius tactum feriunt, quam qui alia inficiuntur tinctura. In ventriculo itaque acceptum hoc vitriolum laxatas fibras contractiores & conſtipatas magis efficit, ut ingeſtos cibos aſperius am-

plecti; & digestos fælicius exprimere poterit, ut nihil in fundo acescere relinquatur, sed probe concoctus & dissolutus cibus, continuata contractione in intestina expellitur totus; ubi nova (adjunctæ bile) inchoatur fermentatio & inde perfecta præcipitatur ac separatur ciborum tinctura, lacteis colligenda. In quorum ora fibrarum intestinorum continuata contractio impellitur, non suctione attrahitur. Quanto autem intestinorum fibræ fortius se stringant, tanto rectius per lacteas distribuitur chylus; si vero laxiores reddantur, flatibus statim distendontur intestina, ut chylum ab excrementis, illorum compressione ac constrictione separare nequeant. Quæ intestinorum levitas & fibrarum laxitas, vitriolo hoc chalybis fæliciter etiam corriguntur. Cæteraque viscera contracta ac firmiora hujus stipticitate reddita, omnem respuunt humiditatem superfluam, neque flatuum tensioni immoderatæ cedunt; sed omnes partium fibræ æqualiter tensæ, & contractæ æqualibus omnem violentiam opponunt viribus.

CAP.

CAP. VIII.

De nocentibus in Hypochondriacis.

NOcent primo in diæta errores cum vel non justa quantitate, aut tempore non opportuno ingerantur, aut qualitatibus nocivis impregnentur cibi.

Cibi licet succi benignioris fuerint, multumque nutrimenti facilisque concoctionis habeantur, si quantitate nimia ventriculi distendant fibras, ut expulsioni tempore debito non sufficiant, acescunt statim, atque hinc molesta incitatur fermentatio, totaque inficitur chyli massa.

Siquidem si indigestis prioribus aut saltem è ventriculo cibis non exclusis, ingerantur alii; illorum fracida putredo, atque inde fermentatio molesta posteriorem resolutionem impediet, & chylum viscosum, acidum & flatulentum generat. Si

Si qualitatibus gaudeant nocivis, quæ scilicet vel partium separationem retardare, aut ventriculi actione pertinacius resistere poterint. Quæ etiam ventriculi fibras nimia imbuunt humiditate, easque relaxant; aut acrimonia ferina ad expulsionem præcipitem excitant. Si particulis flatulentis luxurient, qualia sunt fructus hortarii, qui non solum flatibus fibrarum contractionem impediunt, sed facile ac cito putrescentes acorem contrahunt. Et quo magis spiritibus fermentatione hac exaltatis abundant, eo citius, ac majorem, ascisscunt aciditatem. Succi enim spirituosi si à cæteris post fermentationem separentur particulis mitem ac blandam exuentes naturam, vinosi fiunt; sed si diutius quam par erat cum fæculis una commisceantur, à solutis salibus præcipue acidis figuntur rursus, eoque majorem contrahunt acrimoniam & ferociam, quo magis spiritibus abundant vinosis.

Ob hanc itaque rationem inimica esse omnia observantur vina, liquores fortiores & spirituosi, qui in ventriculo aciditatem majorem acquirant, & fermentationem illam ac turbationem, Hy-

pochondriacis

pochondriacis assuetam, pertinaciorem ac citius concitant, quam liquores alii mitiores ac minus spirituosi.

Vigiliæ nimiæ, exercitia immoderata, animi nimia intentio, lucubrationes, præsertim à cœna, & animi pathemata affectum hunc fovere & augere solent. Quia caloris ac spirituum revocatione vel digestionem in ventriculo retardant, aut quia sanguinem spirituosum nimis ac flatulentum commovent nimium & colliquant, unde fermentatio universalis conciliatur, & in furorem adiguntur particulæ spirituales somnesque exinde læduntur actiones.

Otium denique ac vita sedentaria nocent quia partes emolliunt ac fibras relaxant, unde in extremis adeo feliciter sanguinis, non perficitur Circulatio; sed in vasibus præcipue majoribus celebratur. Atque inde ad interiora retractus calor, ea relaxat nimium ac debilitat, ut rite sua exequi officia nequeant.

CAP.

CAP. IX.

An chalybs in Affectione Hypochondriaca Utilis sit?

IN affectionis hujus curatione multum celebrari chalybem, & veterum & recentiorum observationes abunde testantur. Quomodo vero quave virtute aut energia tale præstat officium, controvertitur. De temperamento non minus litigantes; nonnulli illum temperatum, alii frigidum, alii calidum, & siccissimum esse; atque ideo in hac affectione minus convenire, volunt. Alii pondere partes obstructas permeare, & ita ab infarctu liberari vasa contendunt. Alii abstergendi & aperiendi vim habere statuunt, atque sic mucosas obstruentesque particulas eliminari volunt, cum humores à parte cui adhæreant quasi abradat. Alii peculiarem cum humore melancholico & adusto habere cognationem,

iem, atque ideo illam seu attrahere seu imbibere, & cum eo uniri autumant, cum bilis atra seu melancholia vitriolatæ naturæ sit particeps, & ferruginei quid sapiat, quæ cum crassiori chalybe unita per alvum exturbatur: Alii illum astringere; calorem & humorum efferuescentiam reprimere; atque ideo in dysenteria pe utile habetur remedium. Alii illum deficcare & ulcera agglutinare. Alii alvum turbare, vomitumque ciere; alii vomitum sistere; ac reprimere contendunt. Adeo ut non leve foret negotium determinare, an consultius illi fecerint qui in dysenteria & hæmorrhagia (ut sistatur fluxus) chalybis suaserunt usum: an qui in viscerum & mesenterii obstructione ut fundantur humores & reserata vasa infarctus exturbent suos, usum etiam suadeant chalybis. Sine discrimine à medicis præscribitur, & experientia approbat usum: non solum hæmorrhagias aliosque sistit fluxus, sed & hepatis lienisque obstructionibus aperiendis utilis est.

Diversitatem operationis quærunt nonnulli ex diversitate præparationis. Alii ex quantitate & proportione doseos; alii ex sulphuris & mercurii commissione,

mistione, aut fuga, cum igne violentiori absumantur.

Sed de hisce audiamus Senertum. Preparationem quod attinet, licet plures (inquit) illum resolvendi apud chymicos reperiantur modi, omnes ad mutationem in vitriolum aut vitriolatam naturam tendunt. Præparatio itaque non diversificat effectum, cum ab illa, quæcunque fuerit, solum resurgit vitriolum, aut quid vitriolatum: quod ratione suarum qualitatum, aut partium distinctione, diversos effectus producere nequeat. Alius itaque agendi modus quærendus est, & quomodo vitriolum hoc chalybis tam solvendo quam stringendo præstet, videamus.

Vitrioli virtus propria est constringere; de quo Galen. Lib. 9. De siml. medic. facult. *Vehementissimæ adstrictioni admixta est caliditas non instrenua; constat ergo, quod maxime condire & servare carnes humidas potest, nimirum caliditate humiditatem absumens, atque adstrictione substantiam contrahens & constipans; hoc enim opere nonnihil humiditatis ipsius exprimit constringit, etiam desiccat atque contrahit in se substantiam carnis.* Vehementissime adstringit

ringit vitriolum; chalybis etiam om-
es præparationes vitriolum efficiunt:
: cum vitriolatæ naturæ unus & idem
: modus agendi, *humiditatem calidi-*
te absumens, & adstrictione substan-
am contrahens & constipans facultate
iptica & restrictiva, qua maxime pol-
t, chalybem actiones hasce utrasque
erficere dicimus.

Fluxus omnes, hæmorrhagiam, &
ysenteriam stipticitate sua cohibere
cile conceditur. Intestinorum lubri-
tatem & laxitatem constringit; poros
onstipando sudores reprimit; hæmor-
hagiam sistit, aperta vasa restringendo
onsolidat, expectorationem prohibet,
um vasa cohibendo angustiora reddat.

Quomodo verò sua stipticitate con-
ariam peragit actionem, & obstru-
iones, uti volunt Medici, reserant,
on tam certa fide amplectitur. Ca-
hecticis, menstruis suppressis, & hypo-
hondriacis chalybis usum suadent, ut
epatis lienis ac uteri obstructiones eli-
inentur; & effectum expectationi re-
pondentem inveniunt, lunare tributum
ddit non menstruata; floret facies
chechecticæ, & hypochondriacus suos
on metuit timores. An vero hoc agit
chalybs

chalybs vasa aperiendo obstructa, non immerito dubitamus cum vasa in hisce affectibus re aliqua extranea non semper occludi judicamus. Sed cum vasa accidenti aliquo levi restricta, naturæ impulsui non obedientia, excretioni aut circuitui non facilem præbeant sanguini exitum; ad interiora repulsus recurrit sanguis, & ad vasa retrahitur majora. Quæ, copia affluente majore quam par erat, ulterius semper distenta relaxantur, ut in illis spatium seu hospitium largius quam soleat, prebeatur. Unde ad extrema aut vasa minora non relaxata, non tanta circulatur vi, ac celeritate; sed in majoribus præcipue celebratur, adeo ut minora vasa minus distenta, onus illud naturæ molestum & plethoram deponere non solicitantur. Atque hinc in medicorum observationibus ut obstructa æstimantur, cum revera sanguis in majoribus & nimium relaxatis internis præcipue circulatus ac retentus; in minoribus exitum aut evacuationem non quærit; sed relaxata & debilitata majora vasa, onus illud suscipiunt totum, redundantiæ impetum ferunt, & consuetas evacuationi excusant vias.

Hinc

Hinc Cachecticæ Virgines menstruis
ficientibus licet sanguis maxime re-
ndat, pallidæ tamen & de oloratæ
nper inveniuntur; cum venis in ex-
emis exilibus, pulsuque debiliori. In
nis autem internis majoribus, mul-
m redundat sanguis: maximeque ci-
enduntur vasa, præcipue in pulmoni-
is, ac capite; atque hinc difficilis re-
iratio, & dolor capitis, cum narium
emorrhagia frequenti, cachexiæ comi-
s reperiantur.

Atque hisce vicem remedii obtinuit
halybs; quorum scilicet vasa interiora
uncta, aut partis alicujus particularis
ræcipua nimium relaxata, totius massæ
edundantiam recipiunt, atque inde
ebilitantur, vicinas partes gravant,
t debitam circulationem retardant.
læc vitrioli stipticitas constringit rur-
us & contrahit ut æquali proportione
d singula vasa derivetur sanguis atque
oc modo singulis partibus proportio-
atus communicatur & sanguis & ca-
or, ac vasa excretioni dicata redun-
antiam illam ac onus proprium modo
n majoribus internis contentum susci-
iunt debitoque tempore excernunt,
non quod obstructa referat, sed quia
nimium

nimium relaxata constringit chalybs.

Sed hic objici poterit, licet præparationes Chymicæ chalybem in vitriolum resolvant; atque sic stipticitate sua constringat vasa, ut in dysenterica & fluxibus sistendis multum prodesse poterit: non præparatus tamen aut crudus, ut obstructiones eliminentur, exhibetur; atque hoc modo efficaciter magis operatur: unde credendum est non stipticitate opus hoc reservandi, ut dictum est, peragi, sed virtute alia abstergente, quâ in præparatione privatur.

Chalybs præparatus feliciori forsan successu in obstructionum eliminatione suadeatur, quam non præparatus, ac minori nausea ventriculum gravat. Ubi in stomacho scilicet, crudus æque ac in vitriolum reductus, dissolvuntur ambo, & excremento æquali nigredine tingunt. Si itaque in ventriculo solvatur crudus, aut non præparatus; idemque quod à chymicis artificiali illorum dissolutione, naturali illa in ventriculo agatur; eosdemque & in morbo & excretis edat effectus; quid obstat quin & easdem facultates ab eodem agendi principio luxuriantes habere concludamus?

FINIS.